

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Bakalářská práce

2021

Lukáš Zbejval

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Migrační politiky Polska po roce 1989

Bakalářská práce

Autor práce: Lukáš Zbejval

Studijní program: Mezinárodní teritoriální studia

Vedoucí práce: Mgr. Anna Lukešová

Rok obhajoby: 2021

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Lukáš Zbejval

Bibliografický záznam

ZBEJVAL, Lukáš. Migrační politiky Polska po roce 1989. Praha, 2021. 57 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Anna Lukešová.

Rozsah práce: 81886 znaků

Abstrakt

Tématem této bakalářské práce jsou Migrační politiky Polska po roce 1989. Cílem této práce je přednést komplexní přehled vývoje migračních politik Polska a zároveň poukázat na přístup Polska v tomto kontextu včetně nedostatků a jejich možných řešení. Hlavní tematická rovina zahrnuje základní teoretické koncepty jako jsou migrace, imigrace, integrace, a ty jsou dále rozvíjeny v kontextu konkrétních legislativních změn, které Polsko učinilo od roku 1989 ve věci migračních politik. Zároveň jsou zde prezentovány hlavní důvody vedoucí k těmto změnám, které lze ve struktuře práce rozdělit do dvou částí, a to důvody pro legislativní změny a změny v přístupu v kontextu demokratizace Polska po roce 1989 a za druhé důvody, motivace k dalším legislativním změnám spojené se vstupem Polska do Evropské unie v roce 2004. Empirická část této práce interpretuje závěry získané výzkumem a podrobnou analýzou v teoretické části formou diskuse o dané problematice migračních politik v Polsku.

Abstract

The theme of the bachelor thesis is the Migration Policies of Poland after 1989. The aim of this work is to present a comprehensive overview of the development of migration policies of Poland and also to point out the approach of Poland in this context, including shortcomings and possible solutions. The main thematic form includes elemental theoretical concepts such as migration, immigration, integration, and these are further developed in the context of specific legislative changes that Poland has made since 1989 in the field of migration policies. At the same time, the main reasons leading to these changes are presented, which can be divided into two parts in the structure of the thesis, namely the reasons for legislative changes and changes in approach in the context of Poland's democratization after 1989 and secondly, motivation for further legislative changes associated with the accession of Poland to the European Union in 2004. The empirical part of the thesis interprets the conclusions obtained by research and detailed analysis in the theoretical part in the form of a discussion on migration issues in Poland.

Klíčová slova

Migrace, imigrace, integrace, migrační politiky, Polsko, migrační strategie, legislativa

Keywords

Migration, immigration, integration, migration policies, Poland, migration strategy, legislation

Title/název práce

Migrační politiky Polska po roce 1989

Poland's migration policies after 1989

Poděkování

Tímto bych chtěl velice poděkovat Mgr. Anně Lukešové za cenné rady, vstřícnost a ochotu při konzultacích a tvorbě této bakalářské práce.

Obsah

Úvod	8
1 Výzkumný rámec	9
1.1 Literární rešerše	9
1.2 Teoretické koncepty	11
1.2.1 Migrace	11
1.2.2 Integrace	15
1.3 Metodologie	18
2 Polsko v kontextu migrace	19
3 Vývoj migračních politik Polska po roce 1989	24
3.1 Nový právní rámec a změny v migračních politikách	24
3.1.1 Dílčí změny na základě nového zákona o cizincích	27
3.1.2 Novela zákona o cizincích z roku 2001 a další nové zákony	28
3.2 Vývoj migračních politik po roce 2004	31
3.2.1 Polské migrační politiky mezi lety 2004-2015	32
3.2.2 Změny v přístupu k migraci a integraci cizinců v Polsku	34
3.2.3 Přístup k migraci po roce 2015	36
4 Diskuse	43
Závěr	47
Zdroje	49

Úvod

Polsko je dlouhodobě jednou ze zemí Evropské unie s nejmenším procentuálním zastoupení cizinců ve své populaci. V průběhu druhé poloviny 20. století se Polsko stalo v důsledku poválečné situace a přesídlení původem německé, ukrajinské a běloruské části populace, etnicky a kulturně homogenní společností. Přesný počet cizinců žijících na území Polska je značně proměnlivý a v posledních dvou desetiletích zaznamenává spíše klesající tendenci. Mnoho cizinců nežije trvale v Polsku a setrvává na jeho území pouze dočasně, nejčastěji za účelem práce. Toto je případ především jedinců původem z Ukrajiny či Běloruska. Z nedávného historického pohledu zažilo Polsko několik emigračních vln vlastního obyvatelstva ven ze země, ať už z politických důvodů nebo ekonomických faktorů. Jednou z posledních emigračních vln byl odliv Poláků do Velké Británie po vstupu Polska do Evropské unie v roce 2004. Navzdory této skutečnosti se v posledních letech díky určitému ekonomickému růstu a zlepšení životní úrovně, stalo Polsko atraktivnější pro řadu cizinců především ze zemí mimo Evropskou unii. Jedná se o cizince původem z Ukrajiny, Běloruska, Vietnamu, Indie nebo Ruska. I přes to však zůstává Polsko zemí s nejmenším zastoupení cizinců v Evropské unii s převažující dočasnou pracovní migrací.

V průběhu migrační krize, která vrcholila okolo roku 2015, nebylo Polsko přímo nikterak zvlášť zasaženo přílivem cizinců, jako tomu bylo například v Německu, přesto došlo k ovlivnění společnosti ovšem na úrovni sociální a politické. V tomto kontextu se jedná o posílení xenofobních a antimigračních tendencí propagovaných pravicovými stranami, které se však soustřeďují pouze na změnu sociálního postoje než na reálné změny například migračních a integračních politik.

V rámci migračních politik je nutné zohlednit, že se v Polsku v právní i sociální rovině nepoužívá termín „migrant“ či „přistěhovalec“, ale pouze všeobecný termín „cizinec“ (*cudzoziemiec*). S tímto termínem pracují i veškeré zákony, předpisy a strategické dokumenty zabývající se migrací a integrací v Polsku.

Tato bakalářská práce je členěna v teoretické pasáži do dvou částí, které uvozují základní tematickou rovinu a obecné pojetí problematiky migrace a migračních politik a dále konkrétní změny v polské legislativě ve věci migračních politik po roce 1989. Empirická část práce zahrnuje diskusi nad závěry stanovenými výzkumem v části teoretické, tedy interpretace dílčího vývoje v migračních politikách Polska a jeho přístupu k dané problematice.

1 Výzkumný rámec

Tato kapitola se zaměřuje především na vymezení teoretického a metodologického rámce bakalářské práce a slouží tak jako základní konceptuální přehled dané problematiky. První část se blíže zaměřuje na aktuální pojetí daného tématu v odborné literatuře, ze které dále vychází vlastní teoretická část. Následuje přehled základních tematických pojmů, které slouží pro bližší vymezení tématu. V závěrečné části této kapitoly je následně stanoven metodologický rámec, který zahrnuje stanovení výzkumných otázek, tematického a chronologického rámce, vysvětlení výběru tématu a zvolené metody výzkumu.

1.1 Literární rešerše

Legislativní rámec pokrývají především platné zákony a dokumenty týkající se migračních politik jako jsou Zákon o cizincích (*Ustawa o cudzoziemcach*)¹, Zákon o legalizování pobytu cizinců na území Polské republiky (*Ustawa o zalegalizowaniu pobytu cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej*)² nebo Zákon o udělení ochrany cizinců na území Polské republiky (*Ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej*)³. Téma migračních politik a jejich dílčích částí jako jsou imigrační politiky, azylové politiky a integrační politiky jsou v obecné rovině v akademickém prostředí i veřejné sféře velmi rozsáhle zpracované a diskutované, ovšem migrační politiky Polska či konkrétní studie zabývající se imigrací v Polsku nejsou příliš četné. Nejčastěji je toto téma relevantně zastoupeno v cizojazyčné literatuře, a to samozřejmě polsky a anglicky, jako jsou studie historika a profesora Ekonomické univerzity v Krakově, Rafała Matyja⁴, který ve své knize *Polska polityka migracyjna*⁵ shrnuje několik přístupů k migrační politice v kontextu dalších

¹ Ustawa o cudzoziemcach. Lexlege [online]. Dostupné z: <https://www.lexlege.pl/ustawa-o-cudzoziemcach/>

² Ustawa o zalegalizowaniu pobytu cudzoziemców. Lexlege [online]. Dostupné z: <https://www.lexlege.pl/ustawa-o-zalegalizowaniu-pobytu-niekotorych-cudzoziemcow-na-terytorium-rzeczypospolitej-polskiej-oraz-o-zmianie-ustawy-o-udzielaniu-cudzoziemcom-ochrony-na-terytorium-rzeczypospolitej-polskiej-i-ustawy-o-cudzoziemcach/>

³ Ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony. Lexlege [online]. Dostupné z: <https://www.lexlege.pl/ustawa-o-udzielaniu-cudzoziemcom-ochrony-na-terytorium-rzeczypospolitej-polskiej/>

⁴ dr hab. Rafał Matyja, prof. Kolegium Gospodarki i Administracji Publicznej [online]. Dostupné z: <https://gap.uek.krakow.pl/dr-rafal-matyja/>

⁵ MATYJA, Rafał. *Polska polityka migracyjna: W poszukiwaniu nowego modelu*. Varšava: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie, 2015. ISBN 978-83-235-1759-7.

zemí Evropské unie a zaměřuje se především na roli jednotlivých institucí a exekutivních složek státu a společnosti společně s různými možnými návrhy řešení dané problematiky. V obdobném, avšak mnohem komplexnějším duchu je zpracována studie profesora Macieje Duszczyka z Varšavské univerzity⁶, *Relations between Immigration and Integration Policies in Europe: Challenges, Opportunities and Perspectives in Selected EU Member States*⁷, který vyzdvihuje spíše různé dopady migrace a integrace cizinců v rámci ekonomiky a společnosti nejen v Polsku, ale i napříč Evropskou unií a dává tak celé problematice větší propojení se systémem státu a jeho obyvatel. S konkrétní problematikou imigrace a integrace cizinců pracuje profesorka Anne White z University College London⁸, která se ve své knize *The Impact of Migration on Poland*⁹ zaměřuje na jednotlivé procesy související s imigrací do Polska a následnou integrací těchto jedinců do polské společnosti s detailní deskripcí legislativních procesů a norem, rolí veřejných a státních institucí a přístupu polské společnosti k této situaci.

Studie nebo odborná literatura zaměřující se na migrační politiky Polska v českém jazyce prakticky neexistuje. Jednou z mála výjimek je vědecká monografie Petra Rožňáka a Karla Kubečka¹⁰ *Země Visegrádu a migrace - Fenomén procesu migrace, integrace a reintegrace v kontextu bezpečnosti zemí V4*¹¹, který se u nás v podstatě jako jediný plnohodnotně věnuje jak otázce migrace, tak i integrace nejen v Polsku, ale i dalších státech V4. Další v českém jazyce dostupné a do jisté míry reflektující dané téma je i práce historika Jiřího Friedla z Historického ústavu Akademie věd ČR¹², *Dějiny Polska*¹³, který zde téma migrace na území Polska zmiňuje především v historickém kontextu a současnosti nejbližší je zde téma migrace v průběhu 1. poloviny 20. století. Další prací, která se dotýká problematiky migrace v Polsku je studie

⁶ dr hab. Maciej Duszczyk, prof. Uniwersytet Warszawski [online]. Dostupné z: <https://wnpism.uw.edu.pl/pracownicy/duszczyk-maciej/>

⁷ DUSZCZYK, Maciej. *Relations between Immigration and Integration Policies in Europe: Challenges, Opportunities and Perspectives in Selected EU Member States*. Abingdon: Routledge, 2020. ISBN 9780367208431.

⁸ Prof. Anne White. University College London [online]. Dostupné z: <https://www.ucl.ac.uk/ssees/people/anne-white>

⁹ WHITE, Anne a Krystyna SLANY. *The Impact of Migration on Poland: EU Mobility and Social Change*. London: UCL Press, 2018. ISBN 9781787350717.

¹⁰ Petr Rožňák, Dr., CSc., Dr.h.c. *Vojenské rozhledy* [online]. Dostupné z: <https://vojenskerozhledy.cz/kategorie/autor/628-roznakpetr>

¹¹ ROŽŇÁK, Petr a Karel KUBEČKA. *Země Visegrádu a migrace: fenomén procesu migrace, integrace a reintegrace v kontextu bezpečnosti zemí V4*. Ostrava: Key Publishing, 2018. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-292-1.

¹² Jiří Friedl, doc. PhDr., Ph.D., DSc. *Historický ústav AV ČR* [online]. Dostupné z: <http://www.hiu.cas.cz/cs/lide/seznam-pracovniku/friedl-jiri.ep/>

¹³ FRIEDL, Jiří, Tomasz JUREK, Miloš ŘEZNÍK a Martin WIHODA. *Dějiny Polska: fenomén procesu migrace, integrace a reintegrace v kontextu bezpečnosti zemí V4*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2017. *Dějiny států*. ISBN 978-80-7422-306-8.

doktora Milana Paláta z Mendelovy univerzity¹⁴, *Mezinárodní migrace a ekonomika v Evropské unii: vývoj, determinanty, politiky a trendy*¹⁵, který se však zaměřuje na ekonomické dopady spojené s migrací napříč Evropskou unií a. přístupu jednotlivých institucí unijního charakteru.

1.2 Teoretické koncepty

Vzhledem k tomu, že pojem migrace prostupuje velkým množstvím oborů, jako je ekonomie, sociologie, psychologie, geografie apod., nelze hovořit o jednotné definici migrace či migrační teorie. Tento názor a přístup zastává profesor Drbohlav¹⁶, který na tento fakt dlouhodobě poukazuje. Dle jeho názoru je jasné vymezení „migrační teorie“ v sociálních vědách je v dnešním pojetí již zastaralé a je nutné hovořit v tomto kontextu o konceptech¹⁷, tzn. koncept migrace v souvislosti s nějakým dalším dílčím rámcem nebo problematikou.

1.2.1 Migrace

Migrace z pohledu lidské rasy je jev, při kterém dochází k pohybu jednotlivců nebo skupin obyvatelstva z jednoho místa na druhé bez jasně definovaného vzdálenostního a časového úseku. Definice tohoto pojmu, ani napříč literaturou či odbornou veřejností není jednotná, a proto je složité přesně tento termín vymežit. V základu lze migraci také vnímat, coby podmíněnou potřebu lidské populace po změně svého životního prostoru. Motivace pro tuto činnost mohou být pozitivního i negativního původu, ve většině případů se jedná o snahu zlepšit svoji dosavadní životní situaci a místo svého setrvávání na daném místě z pohledu společenského, ekonomického, environmentálního nebo bezpečnostního. Migrace je odvěkou součástí fungování globální lidské populace a tvoří tak jeden z nejstarších sociálních fenoménů. Na počátku lidské rasy byla migrace pravděpodobně nástrojem k udržení populace a získání

¹⁴ Milan Palát, Ph. D. Mendelova univerzita Brno [online]. Dostupné z: <https://is.mendelu.cz/>

¹⁵ PALÁT, Milan, Tomasz JUREK, Miloš ŘEZNÍK a Martin WIHODA. *Mezinárodní migrace a ekonomika v Evropské unii: vývoj, determinanty, politiky a trendy*. Ostrava: Key Publishing, 2015. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-230-3.

¹⁶ Prof. RNDr. Dušan Drbohlav, CSc. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy [online]. Dostupné z: <https://www.natur.cuni.cz/geografie/socialni-geografie-a-regionalni-rozvoj/drbohlav>

¹⁷ DRBOHLAV, Dušan a Zdeněk UHEREK. *Reflexe migračních teorií* [online]. 2007. Dostupné z: <https://web.natur.cuni.cz/ksgrrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf>

nových zdrojů obživy, jako například nová loviště, nebo byla migrace spojena s nějakou přírodní událostí, například živelná pohroma, zhoršené klimatické podmínky v místě setrvávání dané populace apod. S postupným rozvojem lidské společnosti docházelo k dlouhodobějšímu setrvávání větší části populace na jednom konkrétním místě, které poskytovalo většinu zdrojů obživy, toto souvisí především s rozvojem zemědělství, řemesel a zakládáním lidských sídel. V této periodě můžeme začít mluvit o migraci motivované sociálními a ekonomickými faktory, kdy určitá část populace opouštěla své bydliště za účelem získání například vzdělání, lepší práce či většího výdělku. Tato potřeba přetrvává do současnosti společně s bezpečnostní motivací, kdy značná část světové migrace má původ v místech se špatnou nebo zhoršující se bezpečnostní situací a velká část populace těchto míst je nucena nebo sama chce tato místa opustit.¹⁸

Za základní typy migrace dle motivace k jejímu uskutečnění můžeme zmínit politicky orientovanou migraci, bezpečnostně orientovanou migraci, která ve většině případů souvisí právě s politickou migrací. Dalším typem je migrace se sociální a ekonomickou motivací, někdy též označována za pracovní migraci a dále se jedná o environmentální migraci, která souvisí především s nepříznivou přírodní situací v daném prostředí, může se jednat například o živelné pohromy či dopady znečištění nebo průmyslové výroby.¹⁹

Politická migrace může mít dva základní rysy, a to zaprvé migraci motivovanou nesouhlasem s aktuálním politickým děním v daném státě či regionu a jeho přímým či nepřímým dopadem na danou populaci a společnost, za druhé obavou o své bezpečí či život v případě změny politického režimu v daném státě či regionu. V prvním případě jde většinou o dobrovolné rozhodnutí jednotlivce nebo skupiny, jejichž názor se neztotožňuje s působením dané politické skupiny v místě jejich původu, například se může jednat o zhoršování sociální situace, zvyšování daní, úpadek politiky, korupce atd. V druhém případě je však jednatlivec nebo skupina obyvatelstva donucena k migraci počínáním určité politické skupiny nebo změnou politického režimu. Stále existují do značné míry autokratické a totalitní systémy, kde jsou mnohé nesouhlasné ohlasy společnosti postihovány dlouhotrvajícím vězením nebo

¹⁸ COHEN, Robin. Migrace: stěhování lidstva od pravěku po současnost. V Brně: Mapcards.net, 2019. ISBN 978-80-87850-09-1

¹⁹ Why do people migrate? *Population Education* [online]. Dostupné z: <https://populationeducation.org/why-do-people-migrate-the-4-most-common-types-of-migration/>

dokonce tresty smrti. V takovém případě je migrace motivována politickou změnou zároveň podnícena bezpečnostní situací a stává se tak bezpečnostní migrací.²⁰

Bezpečnostní migrace souvisí především se snahou o zachování svého života a zdraví patří k pudu sebezáchovy a základním předpokladům pro zachování populace, jakéhokoliv živočišného druhu, nejen člověka. V oblastech sužovaných válkou nebo jiným ozbrojeným konfliktem dochází k časté migraci obyvatelstva nejen na vnitrostátní úrovni do bezpečnějších regionů, ale i do okolních i vzdálenějších států za účelem uniknutí danému konfliktu. Bezpečnostní migrace však nutně nemusí souviset pouze s válkou. Mnohé účastníky tohoto typu migrace k tomu nití například politický režim daného státu, zde návaznost na politickou migraci. Může se jednat o různé společenské represe ze strany vládnoucí moci, příslušnost k tzv. nežádoucí skupině (etnicky, nábožensky, názorově apod.) nebo strach z možného budoucího vývoje.²¹

Sociální migraci může mít mnoho podob na základě potřeb daného jednotlivce nebo skupiny obyvatelstva. V základ se jedná o uspokojení sociálních potřeb, které nemohou být naplněny v místě původu migrantů, a proto se rozhodli pro odchod. Nejčastěji je sociální migrace dávana do souvislosti například se spojováním rodin, kdy jedna část rodiny žije v jiném státě nebo regionu a další část rodiny má potřebu znovu se se svými členy spojit. Do sociální migrace patří i motivace spojená se změnou práce, ovšem zde se jedná z části i o ekonomickou migraci, neb často změna práce je orientována i na vyšší výdělek. Nemusí tomu tak být vždy, například mnohé pracovní pozice nejsou v daném místě původu migrantů k dispozici nebo nejsou potřebné či je jejich kapacita vyčerpána a neexistují zde žádné jiné zástupné pozice či profese, které by bylo možné s příslušnou kvalifikací vykonávat. V tomto případě tak nemusí být hlavním faktorem vyšší výdělek. Do sociální migrace dále spadá i migrace za účelem dosažení lepšího vzdělání, než je možné získat ve státě nebo regionu původu migrantů. Většina zemí zažívá migraci obyvatelstva za účelem získání kvalitnějšího nebo vyššího vzdělání zejména na vnitrostátní úrovni, avšak není výjimkou ani relokace do jiného státu.²² Tato bakalářská práce se primárně zaměřuje na důvody související s ekonomickou a sociální migrací.

²⁰ Political migrant. Striking Women [online]. Dostupné z: <https://www.striking-women.org/module/types-migration/political-migrants>

²¹ CASTLES, Stephen, Mark J. MILLER a Heinn de HAAS. The Age of Migration. 6th edition. New York: The Guilford Press, 2020. ISBN 978-1462542895.

²² Economic migrant. Striking Women [online]. Dostupné z: <https://www.striking-women.org/module/types-migration/economic-migrants>

Environmentální migrace je typ migrace, který má odvěký základ, přesto je skloňován nejčastěji v souvislosti posledních několika dekád. Tento typ migrace je přímo ovlivněn přírodními fenomény a změnami klimatu, kdy nejvýraznějším faktorem jsou například živelné pohromy, avšak mnoho z těchto jevů je podmíněno lidskou činností. Mnohé oblasti světa jsou tak stále častěji postihovány záplavami či naopak suchem, zemětřeseními nebo i degradací kvality orné půdy nebo zamoření vody a ovzduší. Všechny tyto skutečnosti ovlivňují možnosti setrvání původního obyvatelstva v těchto oblastech. Další dopady lidské činnosti v souvislosti s nucenou migrací jsou například výstavby vodních přehrad, dálnic či jiných velkoformátových staveb.²³

Účastníkem migrace, tedy migrant, je jedinec, který migruje. Dle užívané definice OSN²⁴ se migrantem rozumí ten, který změnil zemi svého obvyklého pobytu bez ohledu na důvod migrace nebo právní status. Obecně se rozlišuje mezi krátkodobou a dočasnou migrací, která zahrnuje pohyby s dobou trvání od tří do 12 měsíců, a dlouhodobou nebo trvalou migrací, což se týká změny země pobytu po dobu jednoho roku nebo déle. Z tohoto úhlu pohledu nejsou za migranty považováni turisté nebo například osoby na pracovních cestách. Tato práce se zaměřuje především na účastníky dlouhodobé migrace to znamená na migranty, kteří setrvávají na území Polska déle než jeden rok a střednědobé sezónní migranty, kteří pobývají na území Polska pouze za účelem výkonu sezónní práce. V souvislosti s migrací je rovněž často používán termín uprchlík, avšak zde je nutné zohlednit fakt, že uprchlík není dobrovolným účastníkem migrace, ale je k ní nejčastěji z nějakého důvodu ohrožující jeho bezpečnost donucen. Podle definice Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a Protokolu týkajícího se právního postavení uprchlíků z roku 1967²⁵ je uprchlíkem ta osoba, která se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských, národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, a je neschopna přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám, odmítá ochranu své vlasti.²⁶ Tato práce se přímo postavením uprchlíků a azylovými politikami nezabývá, přesto je s nimi v rámci analýzy legislativních procesů a dokumentů pracováno.

²³ Environmentální migrace. Encyklopedie migrace [online]. Dostupné z: <https://www.encyclopediiaofmigration.org/environmentalni-migrace/>

²⁴ Who is migrant? United Nations [online]. Dostupné z: <https://refugeesmigrants.un.org/definitions>

²⁵ Úmluva a protokol o právním postavení uprchlíků. The UN Refugee Agency [online]. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/about-us/background/4ec262df9/1951-convention-relating-status-refugees-its-1967-protocol.html?query=1951>

V kontextu migrace je nutné zohlednit dílčí přístupy k migraci na legislativní úrovni, v tomto případě můžeme obecně hovořit o migračních či imigračních politikách a integračních politikách. Zatímco imigrační politiky se zaměřují na legislativní rámec především vstupu cizinců na území státu, integrační politiky pracují s konceptem začlenění daného jedince do společnosti.²⁷ Tato bakalářská práce pracuje především s konceptem imigrace a migračních politik.

1.2.2 Integrace

Proces integrace v souvislosti s migrací je především definován jako sociální integrace, tedy začlenění jedince do společnosti. Tento postup je však ne vždy jednoduchý a má značná specifika s ohledem na původ, chování a charakter jedince, který má být integrován a zároveň na jednotlivé aspekty existující společnosti, do které má být integrován. Integrace musí být v ideálním případě oboustranná pozitivní snaha o začlenění i přijetí bez prosazování a vynucování vlastních podmínek. To znamená, že by se měla v ideálním případě najít rovnováha mezi pochopením a potřebami jednotlivce určeného pro integraci, který však chce zastávat svou roli v dané společnosti a chce jí být plnohodnotným členem včetně pochopení jejich zvyklostí, pravidel a dogmat a jejich plnou akceptací a tolerancí a zároveň úplnou akceptací ze strany společnosti vůči hodnotám, tradicím, původu a sebeurčení jednotlivce, který do ní má být integrován. Ve většině případů ovšem toto až utopické pojetí není dosažitelné a integrace se uskuteční, pokud vůbec, za podmínek definovaných většinovou společností a přizpůsobením se v jistých ohledech i určitého sebezapření ze strany jednotlivce, svolným k integraci. V rámci procesu integrace jednotlivce do společnosti je důležitým faktorem jeho motivace, neb celý proces je poměrně náročný a je nutné být odhodlaný učit se a chápat nové souvislosti a pracovat na svém přístupu i do budoucna.²⁸

²⁶ Anderson, B., & Blinder, S. (2019). Who Counts as a Migrant? Definitions and their Consequences. Briefing, The Migration Observatory at the University of Oxford. Dostupné z: <https://migrationobservatory.ox.ac.uk/resources/briefings/who-counts-as-a-migrant-definitions-and-their-consequences/>

²⁷ PALÁT, Milan. *Mezinárodní migrace a ekonomika v Evropské unii: vývoj, determinanty, politiky a trendy*. Ostrava: Key Publishing, 2015. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-230-3.

²⁸ LACINA, Lubor, Petr STREJČEK a Petr BLÍŽKOVSKÝ. *Učebnice evropské integrace: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. 4. přepracované a aktualizované vydání. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2016. ISBN 978-80-7485-104-9.

Pro snazší integraci jsou na vládních a státních úrovních vytvořené programy a instituce, které problematiku integrace cizinců v rámci daného státu zaštiťují a přímo se podílí na jejím řešení. Stát potom určitým způsobem již aktivně uplatňuje integrační politiky společně s dalším společenským institucemi podporující integraci jako jsou školy či jiné vzdělávací instituce, zájmové spolky nebo samotné skupiny cizinců již v daném státě žijící. Ne však v každé zemi jsou takovéto programy a instituce zřízeny, a přesto zde migrace reálně probíhá, avšak stojí v pozadí zájmu jednotlivých politických či společenských skupin a subjektů, nebo míra migrace je z pohledu populace zanedbatelná.²⁹ Základní přístupy uplatňované v rámci integračních politik a konceptu integrace jsou asimilace, multikulturalismus, exklusivismus a občanská integrace.³⁰

Při procesu asimilace dochází k úplnému začlenění cizince do společnosti za podmínky jeho plné asimilace, tzn. vzdání se veškerých svých původních kulturních a společenských zvyků a přijetí společenských norem a kulturních zvyklostí státu, do kterého se integruje. Na takového jedince je pak ze strany státu nahlíženo jako na rovnocenného a trvalého člena společnosti, pokud si ovšem nevynucuje svoji identitu na základě rozdílné etnicity, náboženství či tradice. Příkladem státu, který přistupuje z většinové části k asimilaci v rámci integrace cizinců je Francie, která bývá považována i za průkopníka asimilačního postupu.³¹

Určitým protipólem asimilace může být přístup tzv. multikulturální či pluralistický, při kterém je rovněž na cizince v procesu integrace nahlíženo jako na trvalého a rovnocenného občana, avšak za předpokladu zachování jeho kulturních odlišností, které by za ideálního případu měly sloužit jako propojovací prvek s dalšími členy společnosti a harmonicky umocňovat tuto diverzitu. V rámci tohoto propojení jedinců mluvíme o komunitě, která je založena na rozmanitých principech, etnického původu, hodnotách a tradicích. Příkladem země s multikulturálním přístupem k integraci je Velká Británie, která patří k jedněm z nejrozmanitějších států, co do skladby populace v Evropě a západním světě.³²

²⁹ LACINA, Lubor, Petr STREJČEK a Petr BLÍŽKOVSKÝ. Učebnice evropské integrace: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. 4. přepracované a aktualizované vydání. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2016. ISBN 978-80-7485-104-9.

³⁰ BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005. ISBN 80-210-3875-6.

³¹ BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005. ISBN 80-210-3875-6.

³² BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005. ISBN 80-210-3875-6.

Exklusivismus coby integrační přístup je již ze společenského a politického hlediska překonaný a v současné době neexistuje země, která by měla striktně nastavený pouze exklusivistický přístup k integraci. Exklusivismus se zakládá především na vnímání cizince, coby pouze dočasného účastníka migrace nikoliv jako trvalého rovnocenného občana. Na tomto základě, tak nebyla snaha o usilování o zlepšení právní nebo společenské pozice cizince v daném státu. Často je tento přístup spojován se setrváváním sezónních zahraničních pracovníků, kdy tento přístup do jisté míry může zaručovat jistotu jejich návratu do země původu. Hlavním představitelem tohoto modelu bylo především západní Německo.³³

Novodobým přístup k integraci, který vychází jak z roviny asimilačního, tak i multikulturálního přístupu je princip občanské integrace. V základu lze říci, že příliš otevřený multikulturální a příliš striktní a uzavřený asimilační proces nejsou v současné době a se silící vlnou celosvětové migrace dlouhodobě udržitelné a plošně aplikovatelné. Přístup občanské integrace tak nabízí určitý kompromis mezi těmito postupy. V zásadě se jedná o zavedení různých integračních kurzů, které mají účastníky vzdělat a následně ověřit jeho znalosti a prokázat, že tento jedinec bude způsobilým občanem a bude ctít hodnoty, zásady a právní rámec daného státu. Na druhé straně však zachovává jeho kulturní, etnickou a náboženskou identitu, avšak s nadřazenou národní hodnotou, které musí v procesu integrace dostat. Principy občanské integrace jsou prosazovány ve většině států Evropské unie, kdy v některých případech slouží k nahrazení multikulturálního přístupu.³⁴

³³ BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005. ISBN 80-210-3875-6.

³⁴ KOLDINSKÁ, Kristina, Harald Christian SCHEU a Martin ŠTEFKO, ed. Sociální integrace cizinců. Praha: Auditorium, 2016. ISBN 978-80-87284-60-5.

1.3 Metodologie

V návaznosti na základní teoretický rámec má práce za cíl zodpovědět výzkumnou otázku, jaké migrační politiky uplatňuje Polsko vůči cizincům třetích zemí na svém území a jak se tyto politiky proměňovaly od roku 1989 do současnosti. Tato bakalářská práce tak slouží jako jednopřípadová studie zaměřená na Polsko a hlavním předmětem výzkumu je sociálně-politický koncept migrace, který je zde definován jako migrační politiky Polska. Geopoliticky se tedy jedná o Polsko a polskou společnost s chronologickým vymezením od roku 1989, tj. od vzniku Polské republiky do roku 2020. Toto období je dále rozděleno na dva samostatné celky, a to rok 1989 až 2004, tj. vstup Polska do Evropské unie a rok 2004 až 2020. Hlavní motivací k výběru daného tématu je především jeho aktuálnost, neb téma migrace cizinců je skloňované téměř po celém světě a každým rokem nabývá na důležitosti i kvůli stále sílící globalizaci. Konkrétně téma polských migračních politik je zvoleno s cílem zpracovat komplexnější analýzu této problematiky, která v českém akademickém prostředí téměř chybí a je jen velice málo zastoupena v literatuře či odborné diskusi. Vzhledem ke kulturní i geografické blízkosti je zpracování tohoto tématu jistě na místě. Za další je to i snaha o vyvrácení zažitě představy o Polsku v kontextu migrace, coby pouze zdrojové země, tedy země s převládající emigrací obyvatelstva.

Hlavní struktura této práce vychází především z kvalitativní obsahové analýzy dokumentů a dostupné cizojazyčné literatury. Primární rámec pokrývají jednotlivé zákony zabývající se migrací a postavením cizinců v Polsku. Jako sekundární zdroje pak budou sloužit další odborné literární práce a studie a také elektronické dokumenty odkazující například na legislativní rámec migračních politik. Dále prezentace jednotlivých státních i veřejných institucí zabývajících se problematikou imigrace cizinců v Polsku, jakou jsou různé neziskové organizace, orgány ministerstva vnitra, ministerstva zahraničí a dalších.

2 Polsko v kontextu migrace

V obecné rovině lze přirovnat trendy v migraci v Polsku k ostatním zemím střední a východní Evropy, kdy v průběhu posledního půlstoletí byl tento vývoj téměř totožný, avšak v širším geografickém kontextu jsou odlišné od těch v ostatních evropských regionech (západní Evropa, Středomoří, Skandinávie apod.). Tyto specifika lze pozorovat na chronologickém vývoji po druhé světové válce, v každém ze zmíněných regionů v souvislosti s danými událostmi, které tato období provázely a jejich vlivem na migraci.³⁵

V období mezi lety 1945 až 1947, tedy bezprostředně po druhé světové válce, postupně docházelo k poválečné rekonstrukci Evropy. V kontextu nového geopolitického uspořádání docházelo k migračním vlnám spojených s návratem obyvatelstva do vlasti, což byl případ Německa, v důsledku změny politického systému nejčastěji ve střední a východní Evropě, nebo nuceným vysídlováním obyvatelstva, jak se tomu dělo na Balkáně. V další časově delší periodě mezi lety 1948 až 1973 byla hlavním důvodem migrace mocenská bipolarita mezi západní a východní Evropou. Byl zde velký kontrast mezi prosperujícím a liberálním západním trhem a utlumeným a centralizovaným hospodářstvím států východního bloku. Tento kontrast měl za následek přesun obyvatelstva z regionů východní Evropy na západ, který trpěl nedostatkem pracovní síly. V důsledku toho začaly vznikat uzavřené etnické a národnostní komunity ve státech západní Evropy. V rámci východního bloku byl však pohyb obyvatel značně regulován a v určitých obdobích byl téměř nemožný přeshraniční pohyb. Naproti tomu však dosavadní liberální západní migrační politika prošla určitou transformací a stala se více organizovaná a začala se více zaměřovat pouze na krátkodobou sezónní pracovní migraci. Tento model však přinesl nerovnováhu a výpadek pracovní síly v západní Evropě. Počáteční hospodářská a ekonomická krize v průběhu 80. let 20. století v zemích východní a jihovýchodní Evropy měla za následek další migrační vlny, které ovšem narážely na nový systém přijímání cizinců na západě. Výsledkem tak byla neúplná migrace v rámci jednotlivých regionů a rozvoj tranzitní migrace.³⁶

³⁵ MATYJA, Rafał. *Polska polityka migracyjna: W poszukiwaniu nowego modelu*. Varšava: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie, 2015. ISBN 978-83-235-1759-7.

³⁶ VINEN, Richard. *Evropa dvacátého století*. Praha: Vyšehrad, 2007. Dějiny Evropy (Vyšehrad). ISBN 978-807-0217-351.

Období po roce 1989 mělo velký vliv na podobu dosavadních migračních politik a principů napříč Evropou. Hlavním faktorem byla především změna politického systému jednotlivých států střední a východní Evropy, kdy postupná demokratizace umožnila vznik nových migračních vln, které byly především ekonomicky orientované. Západní Evropa, tak postupně zaváděla nové migrační principy a nástroje i v souvislosti se vznikem Evropské unie, kdy došlo k postupnému sjednocení těchto přístupů, které nastalo po uvedení Amsterodamské smlouvy v platnost v roce 1999. Mimo změny politického režimu přispívaly k pohybu obyvatelstva i dílčí válečné konflikty, jako byly například válka v Jugoslávii mezi lety 1991 až 2001 a v Kosovu mezi lety 1998 až 1999. Po roce 2000 došlo k určitému obnovení evropské jednoty společně s posilováním vztahů nejen mezi členskými státy Evropské unie, ale i zahraničními partnery. Docházelo k postupnému posilování přílivu obyvatelstva i z mimoevropských zemí, především se jednalo o státy Blízkého východu, severní Afriky nebo jižní a jihovýchodní Asie. Tento faktor má poté z dlouhodobého hlediska vliv na počínající migrační krizi a přináší problémy spojené s integrací cizinců do evropské společnosti. V reakci na tuto skutečnost jsou tak zaváděny a diskutovány nové možnosti celoevropské migrační politiky.³⁷

Na základě zohlednění předešlých faktorů lze konstatovat, že v Polsku rovněž jako ve stejném geopolitickém regionu, tj. střední a východní Evropa, před obdobím 80. let byla mobilita a s ní spojená migrace primárně ovlivněna a v podstatě znemožněna politickým systémem a nestabilní ekonomickou situací obyvatelstva. V Polsku i v celém regionu tak docházelo k žádné nebo jen minimální imigraci a emigraci, v podstatě po masivní vlně migrace v poválečném období se tento trend téměř zastavil. Příkladem může být období po roce 1953, kdy průměrný roční počet emigrantů z Polska byl zhruba 2800 osob a počet imigrantů do Polska byl okolo 2000 osob. Naproti tomu v poválečném období mezi lety 1945-1947 činil roční průměr emigrantů přes 1,3 milionu a imigrantů přes 1,2 miliony osob. Postupem času, a především v důsledku změn ve vývoji politického režimu v druhé polovině 20. století, docházelo k postupnému uvolňování mobility obyvatelstva. Stále tu ale figurovalo velké množství restrikcí ze strany vlády i jednotlivých zodpovědných orgánů a úřadů. Přesto bylo stále většímu množství Poláků v nějaké podobě umožněno vyjet za hranice státu, a to především v regionu východního bloku. V rámci těchto cest docházelo k setrvání obyvatelstva v zahraničí buď v legální nebo nelegální podobě prostřednictvím žádostí o azyl, využívání zahraničních cest pro

³⁷ COHEN, Robin. *Migrace: stěhování lidstva od pravěku po současnost*. V Brně: Mapcards.net, 2019. Dějiny Evropy (Vyšehrad). ISBN 978-808-7850-091.

tranzit na západ, různé sezónní práce a pracovní cesty, které potencionálně vyústily v trvalé nebo dlouhodobé setrvání Poláků v cizině. V rámci zahraniční emigrace Poláků docházelo k obnovení a vzniku nových komunit v západní Evropě, USA, Velké Británii, které přetrvávají dodnes.³⁸

Největší nárůst zaznamenala migrace v rámci polské populace během let 1980–1988, čili na konci komunistického režimu v Polsku, kdy došlo k emigraci více než 1 milionu osob a následně po roce 1989 došlo k odchodu dalších několika milionů osob.³⁹ V důsledku těchto masivních emigračních vln na konci 20. století a s nepřilíš postupující imigrací do Polska začalo být Polsko vnímáno pouze coby zdrojová země pro migraci a v tomto pojetí je prakticky vnímána dodnes. Zásadní rozdíl mezi mobilitou a migrací Poláků v kontrastu dalších zemí střední a východní Evropy, byla především jejich motivace a forma emigrace. Již před rokem 1989 docházelo především ke snaze o získání práce v cílových zemích migrace, avšak z administrativního a legálního hlediska cílové i zdrojové země toto nebylo zcela jednoduché, proto většina Poláků odcházela do zahraničí za účelem turistiky, ovšem jejich motivace a cíl byly zcela odlišné. Do konce i po roce 1989 bylo Polsko společně s dalšími státy střední a východní Evropy v určité lokalizační i sociální nevýhodě pro emigraci na západ a konkrétně Polsko bylo ve většině případů řazeno mezi státy s pouze turistickým vstupem do tradičních „turistických“ oblastí. Přesto patřilo Polsko vzhledem k počtu emigrujících osob k největším zdrojovým zemím z regionu střední a východní Evropy. Nejvíce byla tato situace patrná po roce 2004, kdy došlo k naprostému uvolnění pohybu osob 8 státům regionu střední a východní Evropy včetně Polska a kdy byl celkový objem Poláků nacházejících se či po tomto období odcházejících do zahraničí větší než počet zástupců zbývajících sedmi států.⁴⁰

Na rozdíl od probíhající emigrace v průběhu období 70. a 80. století (viz. graf č.1), i navzdory silně kontrolovanému přeshraničnímu pohybu, imigrace prakticky neexistovala. Většina oficiálních statistik nevykazovala v tomto období žádný přírůstek imigrace ani žadatelů o azyl, neoficiálně se jednalo o zhruba 2000 osob ročně (viz. graf č.2). Valnou většinu z nich ovšem tvořili Poláci a polští důchodci vracějící se ze zahraničí do vlasti. Po postkomunistické

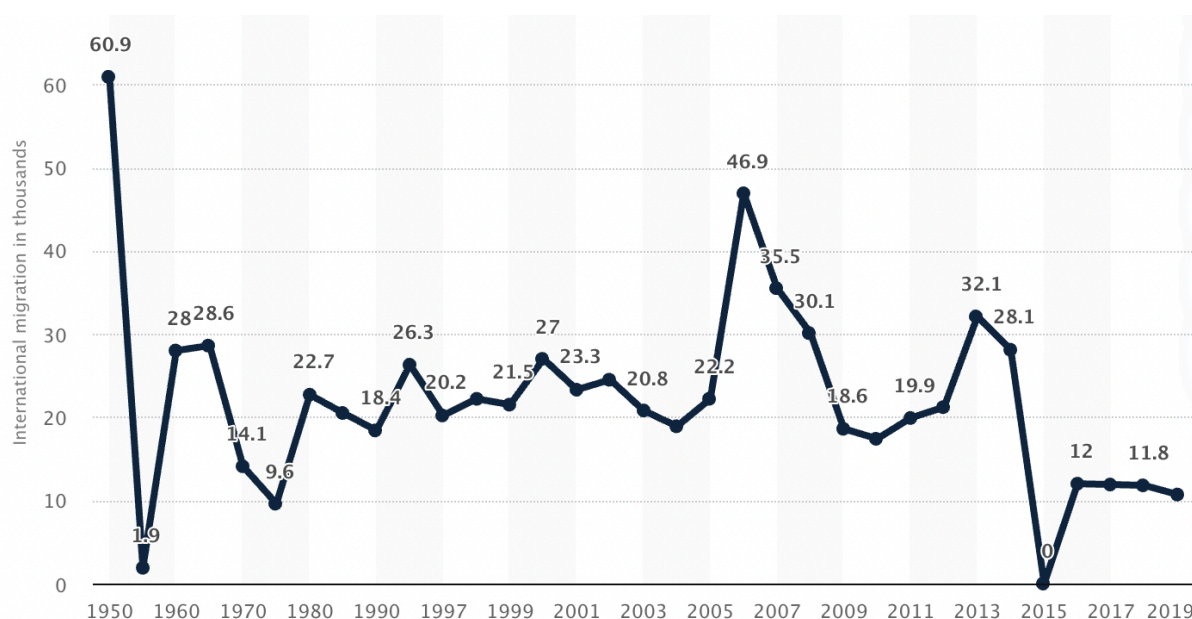
³⁸ MATYJA, Rafał. Polska polityka migracyjna: W poszukiwaniu nowego modelu. Varšava: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie, 2015. ISBN 978-83-235-1759-7.

³⁹ Migration Poland statistics. Migration Data Portal [online]. Dostupné z: https://migrationdataportal.org/?i=stock_abs_&t=2020&cm49=616

⁴⁰ KICINGER, Anna. Between Polish interests and the EU influence – Polish migration policy development 1989-2004. Varšava: CEFMR, 2005. ISBN 83-921915-8-7.

transformaci došlo k určitému zlepšení i pozitivnímu vnímání Polska coby cílové země pro migraci, avšak roční přírůstky byly stále minimální. Mimo to postupně docházelo ke snižování populace cizinců žijících na území Polska, konkrétně v roce 1990 činil počet cizinců v Polsku zhruba 1,27milionu osob, ale v roce 2000 činil již jen 826 tisíc osob (viz. graf č.3).⁴¹ Významný nárůst nezaznamenala polská společnost ani v kontrastu migrační krize mezi lety 2007-2015 (viz. graf č.2).⁴² Největší národností skupiny imigrantů do Polska tvoří především Ukrajinci, Bělorusové, Rusové, Moldavané, Vietnamci, Arméni, Indové a Číňani.⁴³

Graf č.1: Roční počet emigrantů z Polska v tisících mezi lety 1950-2019⁴⁴

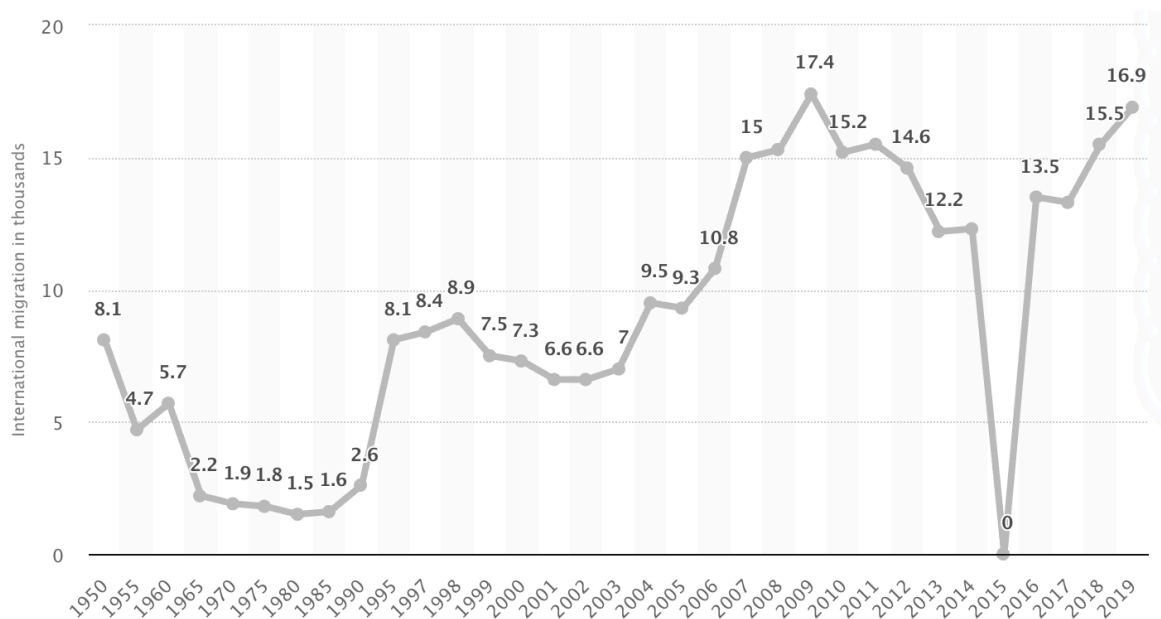
⁴¹ Migration Poland 1961-2021. Macrotrends [online]. Dostupné z: <https://www.macrotrends.net/countries/POL/poland/immigration-statistics>

⁴² Demographic Yearbook 2015. Statistics Poland [online]. Dostupné z: <https://stat.gov.pl/en/topics/statistical-yearbooks/statistical-yearbooks/demographic-yearbook-of-poland-2015,3,9.html>

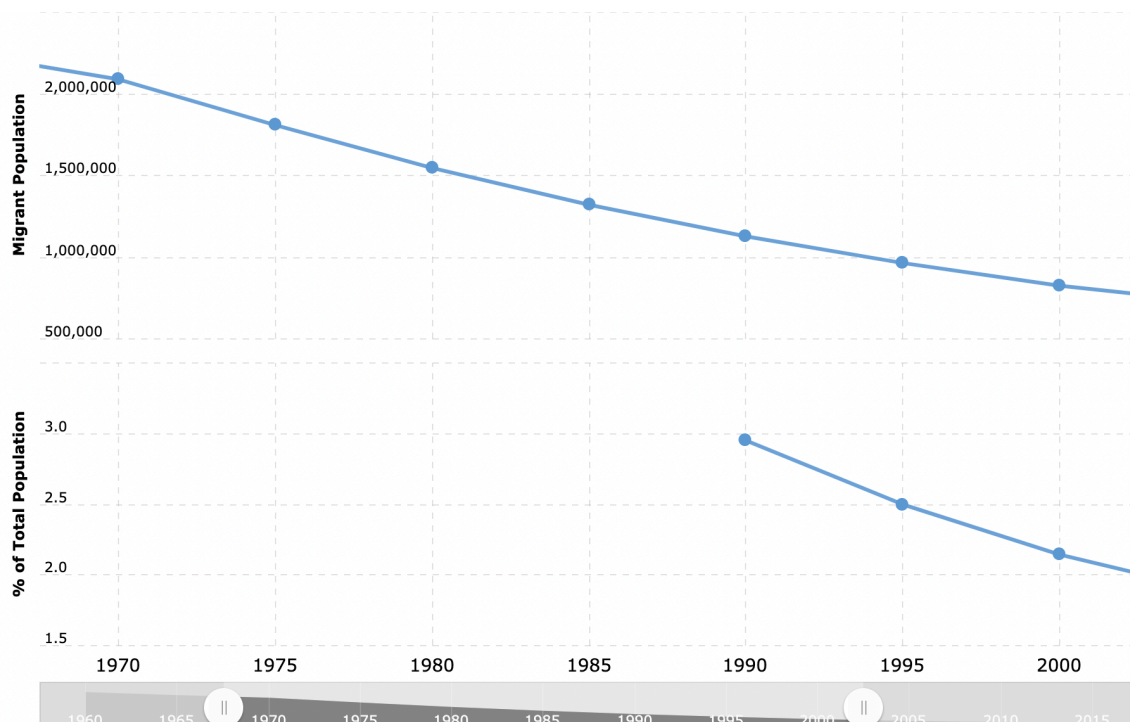
⁴³ Migration Poland statistics. Migration Data Portal [online]. Dostupné z: https://migrationdataportal.org/?i=stock_abs_&t=2020&cm49=616

⁴⁴ Migration Poland 1950-2019. Macrotrends [online]. Dostupné z: <https://www.macrotrends.net/countries/POL/poland/immigration-statistics>

Graf č.2: Roční počet imigrantů do Polska v tisících mezi lety 1950-2019⁴⁵

Graf č.3: Vývoj počtu migrantů v Polsku mezi lety 1970-2000⁴⁶

⁴⁵ Migration Poland 1950-2019. Macrotrends [online]. Dostupné z: <https://www.macrotrends.net/countries/POL/poland/immigration-statistics>

⁴⁶ Migration Poland 1961-2021. Macrotrends [online]. Dostupné z: <https://www.macrotrends.net/countries/POL/poland/immigration-statistics>

3 Vývoj migračních politik Polska po roce 1989

Polsko se muselo během 90. let 20. století potýkat se spoustou výzev a problémů nejen spojených s migrací a integrací, ale především s novým demokratickým politickým systémem a následky několika desetiletí začlenění do východního bloku stejně tak, jako další země střední a východní Evropy. Hlavní problematika týkající se migrace a integrace po roce 1989 souvisela především s nárůstem ekonomické emigrace v důsledku obtížné ekonomické situace v průběhu 90. let, přílivem přistěhovalců z východu (Ukrajina, Bělorusko, Kavkaz) a s tím spojené integrační problémy v důsledku neexistujícího jednotného integračního modelu a politiky, vznikem tranzitních zón migrace a vnímání Polska jako místa pro přechodnou migraci.⁴⁷

3.1 Nový právní rámec a změny v migračních politikách

I přes to, že po demokratizaci země v roce 1989 došlo k určitému pokusu o zřízení poradních orgánů na vládní úrovni za účelem zpracování strategie a cílů v otázce migrační politiky, tyto orgány v praxi z velké části či zcela nefungovaly a žádné oficiální stanovisko ve věci migrace nepřinesly. V tomto případě byla na vině i chybějící legislativa či nějaký platný právní předpis, který by se v této věci vymezoval k tématu. Vzhledem k absenci oficiálního politického či legislativního stanoviska, byly migrační a integrační politiky součástí právní analýzy a novelizace dílčích zákonů, které se však vymezovaly k širší problematice společenských otázek, nikoliv pouze migrace či pohybu cizinců. Novelizace zákonů byla ovlivněna i snahou o přiblížení se právnímu rámci ostatních, především západních zemí Evropy, ve snaze posílit počínající integraci Polska do struktury moderního demokratického světa.⁴⁸

Navzdory této vizi, vstoupilo Polsko do nové etapy „staronovým“ zákonem o cizincích z roku 1963 (*Ustawa o cudzoziemcach 1963*)⁴⁹, který i po novelizaci nereflektoval tempo vývoje a změn migračních a integračních politik na evropské úrovni a stal se tak velice rychle

⁴⁷ KICINGER, Anna. Between Polish interests and the EU influence – Polish migration policy development 1989-2004. Varšava: CEFMR, 2005. ISBN 83-921915-8-7.

⁴⁸ KICINGER, Anna. Between Polish interests and the EU influence – Polish migration policy development 1989-2004. Varšava: CEFMR, 2005. ISBN 83-921915-8-7.

⁴⁹ Ustawa o cudzoziemcach 1963. Internetowy System Aktów Prawnych [online]. Dostupné z: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19630150077>

nedostatečným až zcela zbytečným. Tento zákon vytvořený v době komunismu, kdy cizinci na území Polska byli ojedinělým nebo pouze dočasným jevem, nevymezoval žádný právní statut přistěhovalců nebo jejich práva a možnost i v rámci integrace do polské společnosti, ale sloužil spíše jako nástroj k pozorování jejich setrvávání na polském území. Hlavním nedostatkem byla kompletní absence podmínek k udělení dočasného či dlouhodobého pobytu cizinců v Polsku, nástrojů k zajištění bezpečnosti státu v rámci migrace a integrace, neexistující integrační politiky nebo možné postupy integrace spolu s právním základem pro tento akt. Mimo to zde chyběly i nástroje, které řešily vyhoštění nebo ukončení pobytu cizinců na základě jejich protiprávního jednání či odnětí svobody a trestní postihy pro cizince v Polsku. Tyto parametry byly přenechány do pravomoci jednotlivých vojvodství, na jejichž území daný cizinec pobýval, ovšem v momentě, kdy došlo například k jeho stěhování v rámci státu, došlo i ke změně jeho statutu a bylo na něj v novém vojvodství nahlíženo jako na nově příchozího do státu. V důsledku absence centralizovaného a jednotného systému a právního základu, který by řešil tyto problémy na celostátní úrovni docházelo stále častěji k problémům spojených s postupným přílivem přistěhovalců a krátkodobých tranzitujících migrantů do Polska. Tuto skutečnost ještě umocňoval fakt neexistujícího registru nebo nějaké formy uchovávání informací o cizincích, například valná většina demografických statistik vycházela z modelů z období komunismu a socialismu a pracovala s dlouhodobým mediánem počtu cizinců z předešlých let.⁵⁰

Následně až v roce 1995 začaly snahy o vytvoření nového, a hlavně funkčního právního rámce, který by tento problém vyřešil, další dva roky, tak probíhala právní analýza pod záštitou ministerstva vnitra Polské republiky, které v roce 1997 vydalo novelizovaný zákon o cizincích (*Ustawa o cudzoziemcach 1997*)⁵¹, který se stal jedinou podobnou právní iniciativou v 90. letech 20. století. Nový zákon přinesl mimo jiné i nové formy spolupráce s mezinárodními orgány jako byly Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky⁵² nebo Rada pro lidská práva⁵³ především v otázce nově narůstající potřebě humanitární pomoci a stanovení azylových politik. Přijetí samotného zákona však provázely i problémy spojené především s ústavními změnami a postojem jednotlivých politických stran a vládních subjektů, které neviděly důležitost nebo

⁵⁰ Łodziński, Sławomir; Szonert, Marek (2016) : "Niepolityczna polityka"?

Kształtowanie się polityki migracyjnej w Polsce w latach 1989 - 2016 (kwiecień), CMR Working Papers, No. 90/148, University of Warsaw, Centre of Migration Research (CMR), Warsaw

⁵¹ Ustawa o cudzoziemcach 1997. Internetowy System Aktów Prawnych [online]. Dostupné z: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19971140739>

⁵² UNHCR. UNHCR [online]. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/about-us.html>

⁵³ Human Rights Council. United Nations Human Rights Council [online]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/en/hrbodies/hrc/pages/home.aspx>

spíše potřebu tohoto zákona. Tento názor pramenil především z argumentů, dle kterých byl zákon zpracován pro potřeby budoucí integrace do Evropské unie a vyřešení bezpečnostní otázky ochrany státu ve věci mezinárodní migrace. Ani jeden z těchto argumentů však v průběhu 90. let neměl zásadní váhu a neodrážel aktuální situaci v Polsku.⁵⁴

Přes veškeré negativní postoje byl zákon 2. dubna 1997 přijat a stal se tak prvním novodobým právním nástrojem pro migraci a integraci cizinců v Polsku. Mimo to jeho přijetí znamenalo určitou formu oficiální přechodu od zastaralého komunistického práva směrem k modernímu demokratickému pojetí, které bylo na úrovni ostatních evropských zemí a světa. Mezi nejzásadnější body tohoto nového zákona patřily právo na svobodný vstup a opuštění země, ustanovující hlavní faktory pro mobilitu a migrační politiku (dle článku 52.2. Zákona o cizincích z roku 1997)⁵⁵, právo na azyl a poskytnutí pomoci osobám v nouzi spolu s postavením uprchlíků s ohledem na prováděcí zákony a mezinárodní dohody (dle článku 56 Zákona o cizincích z roku 1997)⁵⁶, právo a pravidla pro získání polského občanství (dle článku 34 Zákona o cizincích z roku 1997)⁵⁷, právo usadit s v Polsku pro osoby polského původu a repatriace (dle článku 52.5. Zákona o cizincích z roku 1997)⁵⁸ anebo potvrzení vazeb mezi Polskem a polskou diasporou v zahraničí (dle článku 6 Zákona o cizincích z roku 1997)⁵⁹. Mnoho těchto nových kroků a postupů bylo přímo ovlivněno právním modelem Evropské unie a západní Evropy ve snaze připravit se na možnou budoucí integraci Polska do této struktury. Proto i některé dílčí části zákona představovaly budoucí vize o migračních politikách a integraci.⁶⁰

⁵⁴ DUSZCZYK, Maciej. Relations between Immigration and Integration Policies in Europe: Challenges, Opportunities and Perspectives in Selected EU Member States. Abingdon: Routledge, 2020. ISBN 9780367208431.

⁵⁵ Ustawa o cudzoziemcach 1997. Internetowy System Aktów Prawnych [online]. Dostupné z: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19971140739>

⁵⁶ Tamtéž

⁵⁷ Tamtéž

⁵⁸ Tamtéž

⁵⁹ Tamtéž

⁶⁰ Biffi G. (2001), Migration policies in Western Europe and the EU enlargement, w: Migration Policies and EU Enlargement. The case of Central and Eastern Europe, OECD, Paris

3.1.1 Dílčí změny na základě nového zákona o cizincích

V případě změny pro pobyt a vstup cizinců na polské území byla důležitým faktorem nutnost prokázat dostatečný objem finančních prostředků na pokrytí nákladů po dobu pobytu, případně musel být vstup na území Polska zaštitěn polskou institucí (školy, sdružení, firmy) nebo jednotlivcem, který se svými finančními prostředky zavázal k pokrytí nákladů za pobyt cizince v Polsku. Tento model byl v dané době neobvyklý mezi státy východní a střední Evropy a stal se v prvních letech účinným segmentačním nástrojem migrační politiky. Dalším velmi efektivním nástrojem byla zcela nová metodika ve věci vydávání víz, povolení k pobytu a kritéria, za jakých byl povolen nebo odepřen vstup cizinců na území Polska za předem jasně stanovených podmínek, která se stala do budoucna hlavním aspektem bezpečnostní politiky. Mimo to tyto podmínky vymezovaly i pracovní právní vztahy mezi cizinci a polskými institucemi a předcházely tak nežádoucí ekonomické migraci a nelegálnímu zaměstnávání cizinců. Okamžitým účinkem zavedení tohoto nového zákona do praxe, bylo masivní snížení mobility na polské východní hranici a zastavení nelegálního přeshraničního obchodu v regionu východního Polska.⁶¹⁶²

Významným a zcela novým postupem byla ustanovení týkající se repatriace, která vyřešila mnoho komplikací plynoucích z návratu polských občanů ze zahraničí a znovuustanovení jejich občanství a pobytu v zemi. I když mezi lety 1998-2003 v rámci repatričních řízení došlo k návratu pouze 3992 skutečných repatriantů, bylo to i navzdory těmto nepříliš vysokým počtům přelomový počín v migrační politice po roce 1989.⁶³⁶⁴

Dalším krokem, který byl přímo ovlivněn právním rámcem Evropské unie, bylo zcela nové pojetí azylové politiky a integračních procesů spojených s příjmem uprchlíků a osob v nouzi. Tento krok byl jedním z nejkritizovanějších v době navrhování a hlasování o tomto zákonu, neb valná politická většina neviděla důvod pro zavádění azylové politiky kvůli absenci jakýchkoliv žadatelů o azyl, pramenících především z dosud neexistujících registrů nebo

⁶¹ Ustawa o cudzoziemcach 1997. Internetowy System Aktów Prawnych [online]. Dostupné z: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19971140739>

⁶² Łodziński, Sławomir; Szonert, Marek (2016) : "Niepolityczna polityka"? Kształtowanie się polityki migracyjnej w Polsce w latach 1989 - 2016 (kwiecień), CMR Working Papers, No. 90/148, University of Warsaw, Centre of Migration Research (CMR), Warsaw

⁶³ Ustawa o cudzoziemcach 1997. Internetowy System Aktów Prawnych [online]. Dostupné z: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19971140739>

⁶⁴ KICINGER, Anna. Between Polish interests and the EU influence – Polish migration policy development 1989-2004. Varšava: CEFMR, 2005. ISBN 83-921915-8-7.

platných statistik. Přesto i po zavedení nových azylových politik a strategií pro přijímání uprchlíků se počty těchto jedinců ani zdaleka neblížily zastoupení v západních evropských státech. Na druhé straně i přes nízké počty žadatelů o azyl se Polsko stalo jedním z nejproaktivnějších států v oblasti azylových politik v regionu střední a východní Evropy. Byl zaveden například zrychlený proces udělení stanoviska pro azyl ve lhůtě 14 dnů, který nebyl běžný ani v západní Evropě. Tato skutečnost pramenila především z nezátížené administrativy pod tíhou mnoha žádostí, jako tomu bylo právě v západní Evropě. Na základě této iniciativy byla ustanovena Rada pro uprchlíky, coby hlavní správní orgán pro žádosti o azyl pod záštitou ministerstva vnitra Polské republiky.⁶⁵⁶⁶

3.1.2 Novela zákona o cizincích z roku 2001 a další nové zákony

V důsledku postupujících migračních vln po roce 2000 však zákon z roku 1997 brzy přestal být dostačující, a proto jeho první novelizace proběhla již mezi lety 2000-2001. Nutnost novelizace pramenila i ze závazků k přístupovému řízení Polska o vstupu do Evropské unie. V počátcích byly tendence vytvořit dva samostatné zákony s tím, že jeden by reflektoval potřeby vnitrostátního charakteru a politik upravující právní rámec na území Polska a druhý by reflektoval právní rámec a přístup k migračním politikám na území Evropské unie. Nakonec došlo k zachování jednotné formy a novelizaci zákona o cizincích v roce 2001⁶⁷⁶⁸.

Samotná novela přinesla mnoho změn vyplývajících i z dohod mezi Polskem a Evropskou unií ve věci budoucí integrace a vymezení společných cílů v rámci migračních politik. Došlo i k dohodám o budoucím ustanovení nových správních orgánů, a dokonce existoval i návrh, že ve věci mezinárodní migrační strategie by za Polsko rozhodoval přímo orgán Evropské unie. K tomuto kroku ovšem nedošlo. Mezi důležité změny patřily novelizace repatriace a posílení vazeb mezi Polskem a jeho občany žijících na území dalších evropských států, zavedení nástrojů pro případ hromadného přílivu osob přecházejících před válkou nebo v důsledku

⁶⁵ Ustawa o cudzoziemcach 1997. Internetowy System Aktów Prawnych [online]. Dostupné z: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19971140739>

⁶⁶ WEINAR, Agnieszka. EUROPEIZACJA POLSKIEJ POLITYKI wobec cudzoziemców 1990-2003. Varšava: Scholar, 2006. ISBN 83-7383-184-3.

⁶⁷ Ustawa o cudzoziemcach 2001. Internetowy System Aktów Prawnych [online]. Dostupné z: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20010420475>

⁶⁸ WEINAR, Agnieszka. EUROPEIZACJA POLSKIEJ POLITYKI wobec cudzoziemców 1990-2003. Varšava: Scholar, 2006. ISBN 83-7383-184-3.

závažného porušení lidských práv a bezpečnosti v zemi původu, nové předpisy o slučování rodin a udělení občanství nezletilým osobám bez dalších rodinných příslušníků. Mezi další změny patřila novelizace azylové politiky, která nově vycházela ze směrnic Evropské unie a mezinárodních standardů ve věci ochrany uprchlíků. V této oblasti došlo i ke změnám podmínek pro udělení trvalého pobytu pro žadatele se statutem uprchlíka nebo azylanta, které bylo stanoveno na období 5 let pobytu a 3 roky v případě sloučení rodin, kdy se jeden nebo více členů rodiny již nacházeli na území Polska. Pro potřeby nové azylové a migrační politiky byl v roce 2001 založen Úřad pro repatriaci a cizince, později přejmenován na Úřad pro správu cizinců (*Urząd do Spraw Cudzoziemców*)⁶⁹, který byl vrcholným orgánem pro zajišťování správy spojené s migrací a migrační politikou v Polsku.⁷⁰

Po oficiálním ustanovení přístupového řízení Polska do Evropské unie v roce 2002 vznikl zcela nový zákon o podmínkách vstupu a pobytu občanů a jejich rodinných příslušníků Evropské unie na polském území (*Ustawa o zasadach i warunkach wjazdu i pobytu obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej oraz członków ich rodzin na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej*)⁷¹, který do dosavadního právního rámce zanesl novou formu postavení občanů Evropské unie na základě unijních dohod, které vyplývají z volného pohybu osob na jejím území. Následně v roce 2003 došlo k přijetí nového zákona o cizincích (*Ustawa o cudzoziemcach*)⁷² a zákona o poskytování ochrany cizinců na území Polské republiky (*Ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej*)⁷³. Zákon o cizincích přijatý v roce 2003 z většiny vycházel ze zákona o cizincích z roku 1997, ovšem s tím rozdílem, že zde definoval již veškeré podmínky pro občany Evropské unie ve věci vstupu a pobytu na území Polska, rozvinul otázku repatriace a azylu v kontextu celoevropského práva a definoval základní integrační postupy. V zásadě se tak nejednalo o nikterak zásadní přelom ve věci migračních politik, spíše o nutnou aktualizaci a modifikaci předchozích postupů a požadavků vyplývajících z nové role Polska v evropském prostředí. Jedinou významnější

⁶⁹ *Urząd do Spraw Cudzoziemców*. *Urząd do Spraw Cudzoziemców* [online]. Dostupné z: <https://udsc.gov.pl/>

⁷⁰ WEINAR, Agnieszka. EUROPEIZACJA POLSKIEJ POLITYKI wobec cudzoziemców 1990-2003. Varšava: Scholar, 2006. ISBN 83-7383-184-3.

⁷¹ *Ustawa o zasadach i warunkach wjazdu i pobytu obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej oraz członków ich rodzin na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej*. Internetowy System Aktów Prawnych [online]. Dostupné z: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20021411180>

⁷² *Ustawa o cudzoziemcach 2003*. Internetowy System Aktów Prawnych [online]. Dostupné z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20031281175>

⁷³ *Ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej*. LexLege [online]. Dostupné z: <https://lexlege.pl/ustawa-o-udzielaniu-cudzoziemcom-ochrony-na-terytorium-rzeczypospolitej-polskiej/>

změnou bylo ustanovení období 4 měsíců k podání žádosti o udělení dlouhodobého pobytu pro cizince pobývající na území Polska 6 a více let za předpokladu prokázání materiální a sociální soběstačnosti bez participace státu a jeho materiální pomoci. Na základě této možnosti bylo podáno zhruba 3500 žádostí, z nichž 46 % tvořili příslušníci vietnamské národnosti a 38 % příslušníci arménské národnosti. Zbýlých 16 % tvořili především občané Ukrajiny, Běloruska, Moldávie a Gruzie.⁷⁴⁷⁵

Zákon o poskytování ochrany cizincům na území Polské republiky společně se zákonem o cizincích vytvořily jednotnou podobu na základě čtyř forem ochrany, které mohly být cizincům v Polsku poskytnuty, tj. postavení uprchlíka na základě ustanovení Ženevské úmluvy, udělení azylu, poskytnutí dočasné ochrany a nově i povolení tolerovaného pobytu. Tato nová forma ochrany byla přijata s cílem poskytnout základní ochranu jedincům, kteří žádají o azyl a nespĺňují kritéria Ženevské úmluvy a individuálního pronásledování, a zároveň pokud by bylo jejich vyhoštění nemožné z humanitárních důvodů. Zvláštní pozornost byla v tomto kontextu věnována především nezletilým jedincům stejně jako jedincům, kteří byli prokazatelně oběťmi psychického nebo fyzického násilí a útoků, nebo cizinců se zdravotním postižením v souladu s ustanovením evropské směrnice o minimální normě pro přijímání žadatelů o azyl (Směrnice Rady 2003/9/ES ze dne 27. ledna 2003), která stanoví, že by členské státy měly zohlednit zvláštní situace zranitelných a nezletilých osob. V roce 2004 při vstupu Polska do Evropské unie byly veškeré migrační zákony a normy plně v souladu s unijním právním rámcem, to ovšem neznamenalo zastavení dalších legislativních změn a vývoj samotných migračních a integračních politik Polska v nadcházejících letech.⁷⁶⁷⁷

⁷⁴ KICINGER, Anna. Between Polish interests and the EU influence – Polish migration policy development 1989-2004. Varšava: CEFMR, 2005. ISBN 83-921915-8-7.

⁷⁵ Ustawa o cudzoziemcach 2003. Internetowy System Aktów Prawnych [online]. Dostupné z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20031281175>

⁷⁶ Łodziński, Sławomir; Szonert, Marek (2016) : "Niepolityczna polityka"?

Kształtowanie się polityki migracyjnej w Polsce w latach 1989 - 2016 (kwiecień), CMR Working Papers, No. 90/148, University of Warsaw, Centre of Migration Research (CMR), Warsaw

⁷⁷ Ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. LexLege [online]. Dostupné z: <https://lexlege.pl/ustawa-o-udzielaniu-cudzoziemcom-ochrony-na-terytorium-rzeczypospolitej-polskiej/>

3.2 Vývoj migračních politik po roce 2004

Vývoj migračních politik v Polsku po roce 2004 přetrvával ve znamení implementace změn v souvislosti vstupu Polska do Evropské unie. Byla zde tedy nutnost docílení souladu mezi unijními předpisy a legislativou a samotným státním právním systémem, který i přes předchozí novelizace jednotlivých zákonů po roce 1989 stále nedosahoval obdobného rámce, jako tomu bylo v zemích západní Evropy a napříč Evropskou unií jako celkem. Lze konstatovat, že první desetiletí bylo v duchu určitého sladění se s nově získaným postavením v rámci Evropské unie a pochopení jednotlivých principů spolupráce a nadnárodních rámců, které toto partnerství představovalo. V tomto období byla postupná snaha o pokračování v progresivnějším přístupu nejen k migraci, ale i integraci cizinců na území Polska. Navzdory tomu, v kontextu nepřilíh velkého zájmu obyvatelstva nejen dalších unijních států, ale i třetích států mimo Evropskou unii o emigraci do Polska a specifickým podmínkám polského pracovního trhu a společnosti, nebyla otázka migrace a integrace ani v tomto období zásadním politickým tématem. Zvýšená politická angažovanost v otázkách migrace a integrace přišla až v období let 2015-2016 coby reakce na probíhající migrační krizi. Ovšem záměr, který tento politický zájem stanovil, nebyl v rovině sociální pomoci či zlepšení právního rámce této problematiky, ale stal se nástrojem pro politickou propagandu a rozdělení společnosti. Zvýšená pozornost především v otázce integrace cizinců se projevuje v posledních několika letech, především jako dopad postupné společenské transformace u mladé populace a v kontextu zhoršené situace v regionu východní Evropy (Ukrajina, Bělorusko) a snahy místního obyvatelstva o získání lepších životních podmínek.⁷⁸⁷⁹

⁷⁸ MATYJA, Rafał. Polska polityka migracyjna: W poszukiwaniu nowego modelu. Varšava: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie, 2015. ISBN 978-83-235-1759-7.

⁷⁹ POTYRAŁA, Anna. Poland towards the migration crisis of 2015–2016. *Przełęcz Politologiczny*. 2017, (2). ISSN 1426-8876. Dostupné z: doi:10.14746/pp.2016.21.2.6

3.2.1 Polské migrační politiky mezi lety 2004-2015

Doba bezprostředně po vstupu Polska do Evropské unie bylo období s velkým demografickým a ekonomickým významem, především v kontextu nově nabytého statutu Polska coby nové členské země unie a zároveň obdobím příslibu pro polské občany v duchu zlepšení dosavadní životní a ekonomické situace a přiblížení se modelu západních evropských států a ekonomik. V kontextu migračních politik byly první roky po roce 2004 zatíženy schvalovacími procesy evropské unijní legislativy a snahou o nalezení určitého souladu mezi potřebami celku tj., Evropské unie a potřebami Polska s ohledem na společnost, tradice a politickou situaci. Tato situace přinesla i diskusi o nutnosti změn v rámci migračních politik, které dosud nebyly nijak pevně právně uchopené a v rámci nově nastoleného mezinárodního partnerství získaly vyšší důležitost. Na druhé straně však bylo nutné zohlednit i důležitější aspekty plynoucí z členství Polska v Evropské unii, jako byl již zmiňovaný domácí trh, celkově ekonomická stabilita i s ohledem na finanční krizi v roce 2008 a závazky, které se Polsko vůči Evropské unii zavázalo plnit.⁸⁰

Zřejmě nejdůležitější událostí pro změny v migrační politice před rokem 2010 bylo nejen pro cizince, ale i pro občany Polska vstup do Schengenského prostoru v roce 2007.⁸¹ Tato skutečnost v praxi znamenala faktické zrušení kontrol na vnitřní hranici státu pro státy této dohody, přičemž se tyto státy zaměřily na posílení ochrany své vnější hranice vůči třetím zemím. V případě Polska se jednalo především o otázku hraničního přechodu pro Ukrajince, kteří tvořili významnou tranzitující skupinu. Vzhledem k této situaci zavedlo Polsko systém bezplatných víz udělovaných pro vstup Ukrajinců do Polska. Kvůli velké administrativní zátěži byla následně v roce 2008 přijata dohoda o přeshraničním pohybu, která umožňovala přechod mezi Ukrajinou a Polskem v příhraničních oblastech opakovaně po určitou časovou periodu, nejčastěji se jednalo o období 90 dnů. Mimo vypořádání se s problematikou východní ukrajinské hranice, znamenal vstup do Schengenského prostoru a umožnění volného pohybu a

⁸⁰ Kicinger, Anna (Ed.); Weinar, Agnieszka (Ed.) (2007) : State of the art of the migration research in Poland, CMR Working Papers, No. 26/84, University of Warsaw, Centre of Migration Research (CMR), Warsaw

⁸¹ Schengen Area. European Commission [online]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/schengen_en

pobytu v jednotlivých členských zemích přispění k dalším emigračním vlnám polského obyvatelstva.⁸²

Další legislativní změnou bylo přijetí zákona o státním občanství v roce 2012 (*Ustawa o obywatelstwie polskim*)⁸³, který výrazně zjednodušil podmínky pro získání polského občanství, který byl následně doplněn novelizovaným zákonem o cizincích z roku 2014 (*Ustawa o cudzoziemcach*)⁸⁴. V roce 2013 došlo k další novelizaci zákona o cizincích (*Ustawa o cudzoziemcach*)⁸⁵, které zahrnovalo implementaci dvou směrnic Evropské unie, které se zaměřovaly na stanovení společných standardů a postupů pro navrácení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí a zároveň společné ustanovení ohledně podmínek vstupu státních příslušníků třetích zemí za účelem výkonu práce v povoláních vyžadujících vysokou kvalifikaci. Tento nový právní rámec zjednodušil mimo jiné postupy pro podávání žádostí o povolení k pobytu pro cizince pracující nebo studující na území Polska, kteří chtějí legalizovat svůj pobyt. V roce 2015 byla přijata novela zákona o poskytování pomoci cizinců (*Ustawa o udzielania pomocy cudzoziemcom*)⁸⁶, jejímž účelem bylo umožnit relokaci nejen cizinců, kteří získali statut uprchlíka v jiném členském státě Evropské unie, ale také osob, které měly pouze podanou žádost o mezinárodní ochranu. Prakticky se tak jednalo o právní reflexi na přijetí nařízení Dublin III⁸⁷.

Důležitou otázkou související s migrační politikou bylo také částečné otevření trhu práce cizincům a uvolnění předpisů a restrikcí v této oblasti. Polsko se v tomto období stalo prakticky jedinou zemí v rámci Evropské unie, kde občané několika východoevropských zemí získali přímý přístup na trh práce v oblasti dočasné nebo sezónní práce. Toto byl případ především občanů Ukrajiny, Ruska, Běloruska, Gruzie, Arménie a Moldavska. Postup byl založen na registraci a prohlášení zaměstnavatelů o záměru svěřit daný typ práce k výkonu těmto cizincům v omezeném časovém období a režimu. Nejčastěji se jednalo o sezónní nebo

⁸² MAZURKIEWICZ, Marek, Annemarie FRANKE, Tadeusz SIWEK a Magdalena MOJ, ed. *Colloquium Opole 2016: Polsko, Německo, Česko vs migrace a integrace: Colloquium Opole: Poláci - Němci - Češi: sousedství v XXI století*. Opole: Państwowy Instytut Naukowy, Instytut Śląski w Opolu, 2017. ISBN 978-83-7126-333-0

⁸³ *Ustawa o obywatelstwie polskim*. Internetowy system aktów prawnych [online]. Dostupné z: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20120000161>

⁸⁴ *Ustawa o cudzoziemcach 2014*. Internetowy system aktów prawnych [online]. Dostupné z: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20130001650>

⁸⁵ *Ustawa o cudzoziemcach 2013*. Internetowy system aktów prawnych [online]. Dostupné z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20130001650>

⁸⁶ *Ustawa o udzielania pomocy cudzoziemcom 2015*. Internetowy system aktów prawnych [online]. Dostupné z: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20150000515>

⁸⁷ Dublin III. EUR-Lex: Úřad pro publikace Evropské unie [online]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32013R0604>

celoroční práci v modelu 6 měsíců pobytu a 3 měsíce výkonu práce, nebo 12 měsíců pobytu s 6 měsíci výkonu práce. Tento postup Polsko zavedlo v období vytváření programového základu migrační politiky, avšak bez jasné dlouhodobé strategie a bez jasné definovaného právního rámce v souladu s nařízením Evropské unie vůči státním příslušníkům třetích zemí.⁸⁸

3.2.2 Změny v přístupu k migraci a integraci cizinců v Polsku

V roce 2007 došlo k vytvoření samostatného oddělení migrační politiky v rámci ministerstva vnitra (*Departament Analiz i Polityki Migracyjnej*)⁸⁹, což usnadnilo další pokusy o práci na ucelení a aktualizaci migračních politik. Ovšem při absenci širší sociální debaty a malého rozsahu imigrace se stala hlavní hybnou silou státní správa za podpory odborné komunity, které suplovaly určité společenské a politické vakuum v rámci této problematiky. V roce 2007 byl zřízen tým pro migraci, který sestával ze zástupců odborné veřejnosti jako byli například profesori vysokých škol a představitelů státní správy a ministerstva vnitra, kteří započali o dva roky později tj., v roce 2009 práci na dokumentu, který nakonec přijal název *Polská migrační politika – současný stav a navrhovaná opatření (POLITYKA MIGRACYJNA POLSKI – stan obecny i postulowane dzialania)*⁹⁰.

V roce 2012 byl tento dokument schválen polskou vládou coby základní možný rámec budoucí polské migrační politiky v moderní době. Jednalo se o prakticky první oficiální a souhrnný materiál po roce 1989 věnovaný otázkám migrační politiky Polska, obsahující analýzu a doporučené postupy v tématech legální migrace, boje proti nelegální migraci, ochraně cizinců na území Polska, základního rámce integrace cizinců do polské společnosti, problematiky občanství a repatriace, otázkách ekonomické migrace, nastavení efektivního fungování právního a institucionálního systému, reflexe mezinárodního práva a podmínek migrační politiky a sledování migračních procesů v ostatních státech.⁹¹ Tento dokument mimo jiné předpokládal, že se Polsko v průběhu následujících let, potažmo desetiletí nestane

⁸⁸ Łodziński, Sławomir; Szonert, Marek (2016) : "Niepolityczna polityka"? Kształtowanie się polityki migracyjnej w Polsce w latach 1989 - 2016 (kwiecień), CMR Working Papers, No. 90/148, University of Warsaw, Centre of Migration Research (CMR), Warsaw

⁸⁹ Departament Analiz i Polityki Migracyjnej. Serwis Rzeczypospolitej Polskiej [online]. Dostupné z: <https://www.gov.pl/web/mswia/departament-analiz-i-polityki-migracyjnej>

⁹⁰ POLITYKA MIGRACYJNA POLSKI – stan obecny i postulowane dzialania. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji Departament Polityki Migracyjnej [online]. Dostupné z: <https://www.gov.pl/web/mswia>

⁹¹ tamtéž

přistěhovaleckou zemí, avšak stanovil možný scénář, kdyby se tato situace změnila. Mezi další hlavní závěry plynoucí z tohoto materiálu byla především strategie pro posílení polského pracovního trhu a rozvoje ekonomiky země – zde považuje za nevyhnutné navýšení zájmu o imigraci a zamezení dalším emigračním vlnám polského obyvatelstva. I přes závěry a strategie v rámci migrační politiky a integrace cizinců stanovené v tomto dokumentu, nedošlo k žádnému zásadnímu posunu v rámci polské legislativy.⁹²

Tento dokument podnítl diskusi o potřebě vypracování rámce pro integraci cizinců v Polsku. V roce 2013 byl na základě veřejné debaty vytvořen plán k této problematice, který připravilo ministerstvo práce a sociální politiky. Tento plán zdůrazňoval, že proces integrace je především oboustranný akt, který zahrnuje jak cizince, tak i hostitelskou společnost. Jeho konečným cílem je plné a rovnocenné členství cizinců v polské společnosti na základě nezávislého fungování na trhu práce a nezávislosti na sociálním systému státu, z čehož vyplývá, že nově integrovaný cizinec by neměl mít žádné speciální ekonomické nebo sociální výhody na úkor běžné veřejnosti a měl by sám aktivně přistupovat k procesu integrace bez zatížení státního systému.⁹³

Navzdory všem těmto novým návrhům a vytvoření uceleného rámce pro implementaci nové migrační politiky však k ničemu takovému v následujících letech nedošlo. Jedinou reakcí byla novela zákona o cizincích z roku 2014 (*Ustawa o cudzoziemcach*)⁹⁴, která však otázky nových migračních nebo integračních politik nijak nereflektoval. Mezi další důležité kroky v rámci diskuse o migračních a integračních politikách byly studie Migračního výboru Polské akademie věd z roku 2014. Ačkoliv se tyto studie primárně zaměřovaly na analýzu sociálních dopadů migrace po vstupu Polska do Evropské unie po roce 2004, zároveň také obsahovaly návrhy týkající se migračních a integračních politik státu. Tyto studie předpokládaly, že dynamika a rozsah migračních procesů z a do Polska vyžaduje aktivní reakci státu v podobě jednotné a důsledné migrační politiky. Mělo by se jednat o plošnou implementaci jednotlivých strategických přístupů na různých úrovních státní správy tzn. centrální, regionální i místní vymezení. Autoři této studie dále zdůraznili, že přirozeným kontextem migrace by měla být dobře fungující sociální politika, neb ve většině oblastí sociální politiky existují cíle a nástroje,

⁹² tamtéž

⁹³ DUSZCZYK, Maciej. Relations between Immigration and Integration Policies in Europe: Challenges, Opportunities and Perspectives in Selected EU Member States. Abingdon: Routledge, 2020. ISBN 9780367208431.

⁹⁴ Ustawa o cudzoziemcach 2014. Internetowy system aktów prawnych [online]. Dostupné z: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20130001650>

kteře ovlivňují migrační procesy a její účinnost bude záviset na míře propojení těchto cílů a nástrojů se sociálními změnami a změnami demografické struktury Polska a jejich dopadů na společnost. Ovšem bez jasně stanovené migrační a integrační politiky nelze přistupovat k migraci jako k nástroji pro řízenou demografickou změnu společnosti.⁹⁵

Právě stále neuchopený koncept migrace a integrace v Polsku před rokem 2015 nepřinesl žádný znatelný posun, který by mohl být v širším časovém horizontu považován za funkční nástroj migrační politiky a zároveň by reflektoval přístup k migraci a integraci dalších členských států Evropské unie. Polsko se tak stále v této periodě upíná na paradigma přístupu k cizincům počínající v roce 1989 pouze s drobnými legislativními změnami.⁹⁶

3.2.3 Přístup k migraci po roce 2015

Události mezi lety 2015-2016 spojené s vlnou nekontrolovatelné migrace do Evropy známé též jako „evropská migrační krize“⁹⁷, se staly výzvou pro polskou politickou scénu i společnost v kontextu migrační politiky. Rovněž tato situace vedla k vážným problémům ve fungování Evropské unie v souvislosti s politickou neschopností jejích orgánů vyrovnat se s novými výzvami v oblasti celoevropské migrace a nastolení jednotného přístupu a stanoviska k této problematice. Důsledky této situace a reakce ze strany polských orgánů na migrační krizi spolu s politickými změnami, ke kterým došlo v Polsku v důsledku parlamentních voleb na podzim roku 2015⁹⁸, vedly k významným úpravám dosavadní migrační politiky Polska.⁹⁹

Významný posun představovalo rozhodnutí polské vlády v průběhu roku 2015 v rámci systému přemísťování uprchlíků v Evropské unii, a to přijmout zhruba 7000 z nich. V září roku 2015 proběhlo mimořádné zasedání polského Sejmu, který jednal o závažnosti migrační krize v Evropě a o jejích důsledcích pro Polsko. Celý tento proces byl ještě umocněn předvolebními tendencemi mezi jednotlivými politickými subjekty i veřejností, kdy jedním z palčivých témat

⁹⁵ BIAŁAS, Jacek. *Cudzoziemcy w Polsce: Podręcznik dla funkcjonariuszy publicznych*. Varšava: Helsińska Fundacja Praw Człowieka, 2015. ISBN 978-83-62245-40-6.

⁹⁶ Łodziński, Sławomir; Szonert, Marek (2016) : "Niepolityczna polityka"? Kształtowanie się polityki migracyjnej w Polsce w latach 1989 - 2016 (kwiecień), CMR Working Papers, No. 90/148, University of Warsaw, Centre of Migration Research (CMR), Warsaw

⁹⁷ Migrační krize v Evropě. Evropský parlament [online]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/society/20170629STO78631/migracni-krize-v-evrope>

⁹⁸ Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej 2015. Państwowa Komisja Wyborcza [online]. Dostupné z: https://parlament2015.pkw.gov.pl/349_Wyniki_Sejm.html

⁹⁹ POTYRAŁA, Anna. Poland towards the migration crisis of 2015–2016. *Przełęcz Politologiczny*. 2017, (2). ISSN 1426-8876. Dostupné z: doi:10.14746/pp.2016.21.2.6

volebních kampaní byla právě otázka přílivu uprchlíků do Evropy a připravenost polské vlády tuto situaci zvládnout. Chybějící jasná politická strategie a reakce na migrační krizi přispěla k zásadnímu rozdělení polské společnosti a vedla k razantnímu poklesu podpory veřejného mínění ohledně přijímání uprchlíků což vyústilo v četné demonstrace proti migrantům i proti vládě.¹⁰⁰ Celá politická a zároveň i mediální reakce na danou situaci zvýšila viditelnost migrační otázky v Polsku a vedla ke značné politizaci celého tématu migrační politiky. Byla to zásadní změna ve srovnání s předchozími lety, kdy vznik základního rámce migračních politik i jejich samostatné fungování bylo prakticky bez jakéhokoliv politického zájmu.^{101 102}

Po změně vlády na podzim roku 2015 se Polsko začalo pokoušet nastolit dohodu ohledně společného přístupu k migrační krizi v Evropě v rámci Vísehradské skupiny.¹⁰³ Členské státy této skupiny sdílely podobný názor o spíše nepřijímání uprchlíků a celkově se distancovaly od této problematiky, což vyústilo v nevoli ze strany dalších členských států unie zejména ze západní Evropy. Důležitým polským argumentem v diskusi o řešení migrační krize a jeho odmítavému postoji byla především obava z potencionálního a nekontrolovatelného nárůstu přistěhovalců z Ukrajiny.¹⁰⁴

Nová vláda, v jejímž čele stanula vítězná sociálně-konzervativní a euroskeptická strana Právo a spravedlnost (*Prawo i Sprawiedliwość*)¹⁰⁵, také značně ovlivnila dosavadní směřování migrační politiky. Zástupci nového kabinetu ministerstva vnitra a další straničtí členové vyslovili nesouhlas s v minulosti přijatými dohodami o přerozdělení uprchlíků mezi Evropskou unií a Polskem, kdy hlavním argumentem byla především obava z nárůstu ekonomické migrace. Nový cíl vlády v kontextu migrační krize byl za každou cenu zastávat názor neakceptace uprchlických kvót a vyjadřovat nesouhlas se strategií nastolenou Evropskou unií, která podle ní bude v kontextu těchto událostí pro evropskou společnost destabilizující. I přes tento postoj prošlo polským systémem mezi lety 2015-2017 zhruba 5000 uprchlíků.¹⁰⁶

¹⁰⁰ PACEK, Małgorzata. Polish Migration Policy in the Context of the Migration Crisis. *Studia Europejskie - studies in European Affairs* [online]. 2020, 24(3). ISSN 1428149X. Dostupné z: doi:10.33067/SE.3.2020.5

¹⁰¹ Poland and refugees. *Visegrad Group* [online]. Dostupné z: <https://www.visegradgroup.eu/poland-and-refugees-some>

¹⁰² FRIEDL, Jiří, Tomasz JUREK, Miloš ŘEZNÍK a Martin WIHODA. *Dějiny Polska: fenomén procesu migrace, integrace a reintegrace v kontextu bezpečnosti zemí V4*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2017. *Dějiny států*. ISBN 978-80-7422-306-8.

¹⁰³ IVANOVA, Diana. Migrant Crisis and the Visegrad Group's Policy. *International conference KNOWLEDGE-BASED ORGANIZATION* [online]. 2016, 22(1). ISSN 2451-3113. Dostupné z: doi:10.1515/kbo-2016-0007

¹⁰⁴ IVANOVA, Diana. Migrant Crisis and the Visegrad Group's Policy. *International conference KNOWLEDGE-BASED ORGANIZATION* [online]. 2016, 22(1). ISSN 2451-3113. Dostupné z: doi:10.1515/kbo-2016-0007

¹⁰⁵ *Prawo i Sprawiedliwość*. *Prawo i Sprawiedliwość* [online]. Dostupné z: <http://pis.org.pl/>

¹⁰⁶ Poland and refugees. *Krakow Post* [online]. Dostupné z: <http://www.krakowpost.com/10477/2015/09/poland-to-accept-5000-refugees>

V konečném důsledku se tak migrační krize Polska žádným zásadním způsobem nedotkla, a kromě politické rozepře mezi ním a dalšími členskými státy, k žádnému negativnímu dopadu v tomto směru nedošlo. Avšak dopad na společnost byl v tomto kontextu značný. Aktérem v tomto případě nebyla migrační krize, nýbrž politické subjekty, které se snažily využít tuto situaci k rozdělení veřejnosti.¹⁰⁷

V roce 2016 přijala Evropská komise akční plán¹⁰⁸, který vytyčil základní aspekty k problematice integrace státních příslušníků třetích zemí, které zahrnují následující opatření, a to opatření před příjezdem k přípravě jak migrantů, tak i místní komunity na integrační proces, proces a přístup ke vzdělání a studium jazyka, příprava pro výkon povolání a odborná průprava pro integraci na pracovní trh, zajištění přístupu k základním službám a zajištění základních potřeb (např. bydlení, zdravotní péče apod.), sociální začlenění do kulturní a společenského života, opatření proti diskriminaci a sociálnímu znevýhodnění. Přístup, s jakým Polsko přistupovalo k tomuto dokumentu reflektoval dosavadní postup sociálního i právního systému, kdy tvorba právních předpisů se zaměřením na migrační politiky potažmo s prvky integrační politiky cílila výlučně na osoby požívající mezinárodní ochrany. V rámci různých sfér veřejné politiky, které mohou přímo ovlivnit fungování migrantů ve společnosti, se v zásadě pouze v oblasti vzdělávání integrační procesy vztahují na všechny děti s nějakou formou migrační zkušenosti, nikoliv pouze na uprchlíky. Nutno však dodat, že ostatní oblasti nelze chápat čistě zaměřené na integraci uprchlíků, avšak v případě vzdělávání je tento rozdíl nejmarkantnější.¹⁰⁹

V důsledku již zmíněných změn na politické scéně a ve vládě po volbách v roce 2015¹¹⁰, ustrnula valná většina změn v rámci migrační, a především integrační politiky prosazované předchozím vládním kabinetem. Stále tak jediný relevantní dokument, který se touto problematikou zabývá je dokument z roku 2012 *Polská migrační politika – současný stav a navrhovaná opatření (POLITYKA MIGRACYJNA POLSKI – stan obecny i postulowane*

¹⁰⁷ POTYRAŁA, Anna. Poland towards the migration crisis of 2015–2016. *Przegląd Politologiczny* [online]. 2017, (2). ISSN 1426-8876. Dostupné z: doi:10.14746/pp.2016.21.2.6

¹⁰⁸ Akční plán pro integraci státních příslušníků třetích zemí. EUR-Lex: Úřad pro publikace Evropské unie [online]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0377&from=EN>

¹⁰⁹ DUSZCZYK, Maciej. *Relations between Immigration and Integration Policies in Europe: Challenges, Opportunities and Perspectives in Selected EU Member States*. Abingdon: Routledge, 2020. ISBN 9780367208431.

¹¹⁰ Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej 2015. Państwowa Komisja Wyborcza [online]. Dostupné z: https://parlament2015.pkw.gov.pl/349_Wyniki_Sejm.html

działania).¹¹¹ Z dlouhodobého hlediska tento krok znamenal pozastavení či dokonce zrušení vývoje migrační a integrační strategie v Polsku pro následujících několik let. V současné chvíli tak neexistuje jasná metrika či dokument, který by upravoval migrační a integrační strategii v plnohodnotném rozsahu. Z pohledu vývoje v této problematice však můžeme zmínit dokument z roku 2018, který se ovšem přímo nezabývá migračními politikami jako takovými, ale věnuje velkou pozornost cizincům. Jedná se o Národní akční plán pro zaměstnanost na rok 2018 (*Krajowy Plan Działania na rzecz Zatrudnienia na rok 2018*)¹¹². Tento plán vypracovaný na národní úrovni je ze své podstaty výchozím bodem pro vytváření nových mechanismů a nástrojů pro fungování trhu práce, který zde vyzdvihuje nutnost začlenění cizinců do pracovního trhu. Tento přístup má být použit k zvrácení negativních demografických dopadů na pracovní trh a vyřešit nedostatek zaměstnanců. V rámci akčního plánu je tento krok popsán coby „vyvážený příliv zahraničních pracovníků“ společně s vyjádřením potřeby řádné migrační politiky založené primárně na politice pracovní migrace. Polský trh se dlouhodobě vyznačuje relativně velkým podílem krátkodobě působících zahraničních pracovníků (např. sezónní práce v zemědělství nebo stavebnictví) ve vztahu k jedincům trvale pracujícím v Polsku. Proto jeden z prioritních bodů tohoto plánu by měl být rozvoj mechanismů umožňujících a podporujících migranty, kteří mají v Polsku stabilní profesní situaci a jsou dlouhodobě přínosní pro rozvoj daného odvětví, pomoci jim se zde trvale usadit a získat statut umožňující neomezený pobyt v Polsku.¹¹³

Tento plán mimo jiné upozorňoval na nutnost zavedení a aktualizaci dosavadního systému a nástrojů veřejné správy ve věci registrace cizinců, rozvoji online aplikací, zavedení nových právních ustanovení a příprava budoucí podoby jednotlivých zákonů vztahujících se k této problematice, společně s nástroji integrace cizinců nejen do zaměstnání, ale celkově do všech sfér veřejného života.¹¹⁴ Veškeré tyto skutečnosti však byly pouze předmětem politické diskuse bez provázání s veřejností a veřejným míněním a v zásadě jsou tyto kroky stále ve většině případů diskutovány pouze v teoretické rovině. Naproti tomu existují přímé výroky a jasná stanoviska vládních představitelů, např. prohlášení náměstka ministra pro inovace a

¹¹¹ POLITYKA MIGRACYJNA POLSKI – stan obecny i postulowane dzialania. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji Departament Polityki Migracyjnej [online]. Dostupné z: <https://www.gov.pl/web/mswia>

¹¹² Krajowy Plan Działania na rzecz Zatrudnienia na rok 2018. Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii [online]. Dostupné z: <https://www.gov.pl/web/rozwoj-praca-technologie>

¹¹³ Krajowy Plan Działania na rzecz Zatrudnienia na rok 2018. Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii [online]. Dostupné z: <https://www.gov.pl/web/rozwoj-praca-technologie>

¹¹⁴ tamtéž

rozvoj Pawła Chorążyho¹¹⁵ v roce 2018, který oznámil, že udržení ekonomického rozvoje na dosavadní úrovni s budoucím nárůstem vyžaduje neustálý příliv přistěhovalců.¹¹⁶ Tento výrok následně obhajoval tím, že většina zemí, které dosáhly ekonomického rozvoje, postavily tuto prosperitu právě na cizincích (např. Velká Británie nebo Spojené státy Americké). Tento výrok byl však v přímém rozporu s dosavadní prezentací této situace vládou a jejím předchozím prohlášením o situaci na trhu práce. Nejzásadnější je především rozpor mezi určitou antimigrační rétorikou vlády v kontrastu informačního embarga na aktuální ekonomickou situaci a situaci pracovního trhu, které se prezentovaly ve smyslu „situace je náročná, ale vše máme pevně v rukách“.¹¹⁷

Polsko se v současné době snaží prezentovat jako země, která nemá svou migrační a integrační politiku zaměřenou jednostranně jen pro osoby vyžadující mezinárodní ochranu, ale jako postupně se otevírající moderní společnost. Přesto však jediný dosavadní rámec spočívá ve vnímání přistěhovalců jako pracovní síly, která nevyžaduje další speciální zaměření státu. Tento proces se do jisté míry podobá tzv. gastaarbeitovému systému, který se v minulém století uplatňoval např. v Německu nebo Sovětském svazu i dalších evropských státech, a který spočíval ve vnímání cizinců na území státu coby pracovní síly nejčastěji jen sezónního charakteru, které nebylo potřeba začleňovat do společnosti, neb se předpokládalo, že se zase brzy vrátí do své domoviny.¹¹⁸ I přes stálou absenci konkrétního právního rámce vycházejícího ze strategických dokumentů, integrace cizinců v určité zjednodušené formě probíhá. Tuto skutečnost lze popsat tak, že integrace přistěhovalců v Polsku je sociální proces, který stát ponechává svým podřízeným orgánům bez jednotného přístupu a s organizačně nedostatečně uchopeným postupem. V tomto kontextu je nutné zohlednit práci dobrovolníků, nestátních iniciativ a agentur nabízejících pomoc nově příchozím, ovšem jejich podíl je stále zanedbatelný. Na úrovni skutečných sociálních procesů a motivace k přijetí nových opatření hraje hlavní roli

¹¹⁵ Paweł Chorąży. Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju [online]. Dostupné z: <http://www.mii.gov.pl/strony/ministerstwo/kierownictwo-ministerstwa-inwestycji-rozwoju/pawel-chorazy-podsekretarz-stanu/>

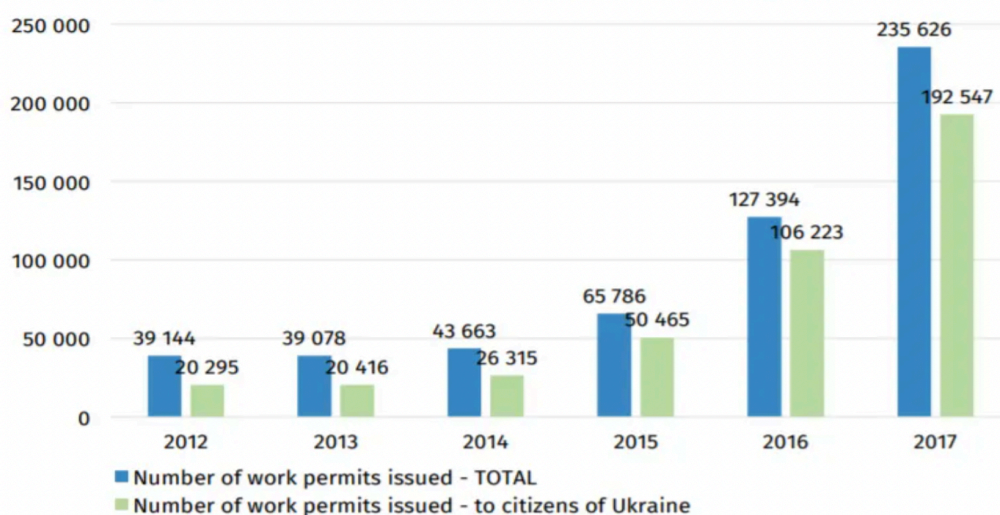
¹¹⁶ Paweł Chorąży - výrok o migraci. Business Insider [online]. Dostupné z: <https://businessinsider.com.pl/wiadomosci/wiceminister-inwestycji-i-rozwoju-pawel-chorazy-zdymisjonowany/z75j6b4>

¹¹⁷ Paweł Chorąży - výrok o migraci. Business Insider [online]. Dostupné z: <https://businessinsider.com.pl/wiadomosci/wiceminister-inwestycji-i-rozwoju-pawel-chorazy-zdymisjonowany/z75j6b4>

¹¹⁸ BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005. ISBN 80-210-3875-6.

fakt, že většina přistěhovalců stále přichází především z Ukrajiny¹¹⁹, což se odráží i na počtu vydaných pracovních povolení (viz. graf č.4)¹²⁰

Graf č.4: Počet vydaných pracovních povolení s vyjádřením počtu zastoupení Ukrajinců¹²¹

Tato skutečnost zásadním způsobem ovlivňuje rozvoj integračních politik, neb tyto jedinci pocházejí z kulturně i jazykově velice podobného prostředí v porovnání s Polskem, nemají fyzické rysy vnímané jako rasově odlišné. Sami Poláci byli vychováni ve společnosti podobných kulturních praktik a tradic. Ukrajinci jsou vnímáni jako národnostně a kulturně blízcí Polákům, což je často používáno jako hlavní argument pro zlehčení existující bariéry a problémů, kterým čelí při integraci do společenského života v Polsku, ze strany právně-institucionálního systému. Rovněž jejich vnímání ze strany většiny polské společnosti coby pouze pracovní síly celému procesu příliš nenapomáhá.¹²²

Na úrovni národní politiky stále přetrvává záměr o získání zahraniční pracovní síly, který se veřejně neprezentuje, aby se udržela určitá proti migrační nálada ve společnosti a neutrpěly tak volební preference pravicové vlády. O této skutečnosti vypovídá i podoba návrhu nové

¹¹⁹ JAROSZEWICZ, Marta. Migration from Ukraine to Poland: The trend stabilises. Warsaw: Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia, 2018. ISBN 978-83-65827-29-6.

¹²⁰ Počet vydaných pracovních povolení s vyjádřením počtu zastoupení Ukrajinců. Statistics Poland [online]. Dostupné z: <https://stat.gov.pl/en/>

¹²¹ Počet vydaných pracovních povolení s vyjádřením počtu zastoupení Ukrajinců. Statistics Poland [online]. Dostupné z: <https://stat.gov.pl/en/>

¹²² JAROSZEWICZ, Marta. Migration from Ukraine to Poland: The trend stabilises. Warsaw: Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia, 2018. ISBN 978-83-65827-29-6.

migrační politiky z roku 2019 (Polityka Migracyjna Polski)¹²³, která v sobě zahrnuje například témata hrozby muslimské komunity v Evropě a dalších do značné míry až xenofobních aspektů. Mimo tyto kroky tento dokument reflektuje a v některých případech rozvíjí dosavadně přijaté regulace a zákony od vstupu Polska do Evropské unie. Ani v tomto případě nemůžeme mluvit o zásadním postupu v rámci migračních a integračních politik.¹²⁴ Na úrovni tvorby místních politik zahájily integrační strategie starostové velkých měst např. Varšava, Krakov, Gdaňsk apod.,¹²⁵ ale jejich dopad na celkovou problematiku je i vzhledem ke skromným finančním prostředkům, přidělených na tyto projekty, značně omezený. Z celkové perspektivy je zde tak rozpor mezi tím, co prohlašuje stát, který není oficiálně otevřen migraci, ale liberalizuje přístup na trh práce a tím, co prohlašují místní úřady, které jsou přistěhovalci otevřené, ale jejich jednání většinou souvisí s budováním pozitivního obrazu.¹²⁶

Stejnou situaci jako města a jejich iniciativy zažívají i neziskové organizace a nevládní skupiny, které mají velice omezený příjem na své aktivity ve věci rozvoje integrace cizinců v Polsku. Jednou z nejstarších dosud působících organizací je *Fundacja Ocalenie*¹²⁷, která byla založena v roce 2000 a provozuje centrum pomoci cizincům ve Varšavě a Lomži¹²⁸. Aktuálně se situace financování např. i z prostředků a fondů Evropské unie komplikuje i kvůli diskriminační politice některých polských měst a regionů vůči určitým skupinám obyvatelstva. Nejzásadnější jsou pravděpodobně tzv. „LGBT free zones“,¹²⁹ tedy určité zóny ve městech a regionech, které nejsou nakloněny komunitě lidí s menšinovou nebo jinou sexuální orientací. Tento aspekt má v globálním prostředí na Polsko značný dopad ve vnímání coby země, která se společensky vyhrazuje proti jiným skupinám obyvatelstva a zastává tak nepřátelský a xenofobní postoj. Tato skutečnost nevrhá ani dobré světlo na rozvoj integrace nebo chápání polských integračních politik ze strany jiných evropských států, u kterých tato skutečnost může vzbuzovat obavu z nakládání s přistěhovalci v polské společnosti.¹³⁰

¹²³ Projekt POLITYKA MIGRACYJNA POLSKI. Departament Analiz i Polityki Migracyjnej [online]. Dostupné z: <https://interwencjaprawna.pl/wp-content/uploads/2019/06/Polityka-migracyjna-Polski-wersja-ostateczna.pdf>

¹²⁴ tamtéž

¹²⁵ Integrační iniciativy polských měst. Fundacja Ocalenie [online]. Dostupné z: <https://ocalenie.org.pl/kategoria/aktualnosci>

¹²⁶ WHITE, Anne a Krystyna SLANY. The Impact of Migration on Poland: EU Mobility and Social Change. London: UCL Press, 2018. ISBN 9781787350717.

¹²⁷ Fundacja Ocalenie. Fundacja Ocalenie [online]. Dostupné z: <https://en.ocalenie.org.pl/>

¹²⁸ Help Center for Foreigners. Fundacja Ocalenie [online]. Dostupné z: <https://en.ocalenie.org.pl/help-center-for-foreigners>

¹²⁹ LGBT free zones in Poland. BalkanInsight [online]. Dostupné z: <https://balkaninsight.com/2020/02/25/a-third-of-poland-declared-lgbt-free-zone/>

¹³⁰ EU reactions toward LGBT free zones in Poland. CNN News [online]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2020/07/31/europe/poland-lgbt-eu-funding-intl/index.html>

4 Diskuse

Na základě provedeného výzkumu je patrné, že ve vytyčeném časovém horizontu tj., od roku 1989 do současnosti byl vstup Polska do Evropské unie zásadním mezníkem ve vývoji a struktuře migračních politik. V případě období, které předcházelo vstupu do Evropské unie byl hlavní hnací mechanismus rozvoje a defacto prvotního nastavení migračních politik a integračních procesů demokratický přechod země po roce 1989. Toto období bylo v duchu snahy vyrovnat se společensky i legislativně rámci států západní Evropy a dalším demokratickým subjektům v dané geografické lokalitě. Hlavními kroky k dosažení tohoto cíle byly především novelizace existujících zákonů a právních předpisů o cizincích, které v prvotní době transformace pokrývaly alespoň základní potřeby v otázce migrace, ale ve své podstatě byly zcela nedostačující. Dalšími kroky byla snaha o zřízení orgánů státní správy nebo rozšíření jejich působnosti v oblasti migrační politiky a integrace. Ovšem ani tento záměr nenabyl reálné podoby v dostačujícím rozsahu a formě. Naproti tomu se v Polsku v této době se prakticky neprojevovala imigrace v kontrastu narůstajících emigračních vln po demokratickém přechodu a uvolnění hranic v 90. letech 20. století.

Prvním skutečně zásadním krokem bylo přijetí novely zákona o cizincích v roce 1997, který se stal pro následující roky hlavním nástrojem migrační politiky. Ve stejné době došlo i k obnovení spolupráce mezi Polskem a dalšími mezinárodními institucemi zabývajícími se problematikou migrace, lidských práv apod. (OSN, UNICEF, IOM). Celkově se však migrační politiky soustředily jen na uprchlíky nebo osoby požívající nějakou formu ochrany či pomoci. Dá se tedy říci, že hlavní rozvoj v rámci této oblasti byl soustředěn na azylové politiky. Mezi další změny, které přinesl nový zákon o cizincích patřily i nástroje pro umožnění vstupu cizinců za účelem výkonu práce na území Polska. Tato ustanovení položila základy celkové politiky pracovní migrace v Polsku i pro budoucí dokumenty a právní rámec. Vzhledem k nárůstu emigrace z Polska v tomto období byly přijaty i nové právní předpisy upravující přístup k polské diaspoře v zahraničí, stejně tak nástroje pro repatriaci polských občanů.

Další novelizace zákona o cizincích z roku 2001 již reflektovala určité aspekty celoevropského práva. Tato skutečnost vycházela především z nutnosti a motivace v rámci přístupových řízení Polska coby kandidátské členské země Evropské unie. Nutností bylo tedy přiblížit se svým právním rámcem legislativní formě Evropské unie a prokázat jakousi spoluúčasť na unijních hodnotách. Celkový vývoj migračních politik v posledních letech před vstupem do Evropské unie, tak již zcela vycházel z dohod mezi Polskem a Evropskou unií.

Mimo samotné dohody o právním rámci a nástrojích migrační politiky, patřily i budoucí dohody o ustanovení nových správních orgánů. Nejdůležitější změnou v tomto období v rámci migračních politik bylo přijetí zákona o vstupu, pobytu a ochraně občanů států Evropské unie na území Polska v roce 2002. Následně o rok později došlo k přijetí nového zákona o cizincích a zákona o poskytování ochrany cizincům na území Polska. Obě tyto legislativní změny vycházely většinou z již existujících zákonů.

V rámci zkoumaného období tak můžeme pozorovat dva základní aspekty pro tvorbu a změny v migračních politikách. Jedním z nich je skutečnost demokratického přechodu Polska po roce 1989 a druhým je přístupové jednání a vstup Polska do Evropské unie. V prvním případě je snaha o změnu více společensky orientována, kdy se Polsko jako celek chtělo připojit k modernímu demokratickému světu a prvotní kroky, tak byly orientovány vlastní snahou o zlepšení. Naproti tomu ve druhém případě byla motivace čistě politická dalo by se říci až nutná pro klidný průběh přístupových řízení a vzbuzuje tak dojem zavděčení se jinému subjektu bez vlastního zájmu o reálnou změnu.

Období po vstupu Polska do Evropské unie v roce 2004 v prvotních letech provázely rovněž dva klíčové aspekty. Prvním z nich byly pokračující snahy o začlenění se do unie a začlenění jejich postupů do vnitrostátní struktury. Druhý z nich byla patrná potřeba jednotné, moderní a funkční formy migračních politik. Zásadní změnou, která nastala po roce 2004 byl vstup Polska do Schengenského prostoru. Tato skutečnost ještě více umocnila potřebu stanovit novou formu migračních politik. Nadále docházelo k transformaci především trhu práce, kde docházelo k zjednodušení podmínek krátkodobého vstupu především sezónním pracovníkům z Ukrajiny a dalších neunijních států. V roce 2012 došlo k prvnímu významnému novodobému posunu v oblasti migračních politik, přijetím dokumentu Polská migrační politika – současný stav a navrhovaná opatření. Ovšem stejně jako v případě jednoho neustále novelizovaného zákona z období před rokem 2004 se stal tento dokument na dlouhou dobu jediným nástrojem pro migrační a částečně i integrační politiku.

V období migrační krize a nejvíce mezi lety 2015-2016 se projevil nedostatek připravenosti ze strany vlády v otázce migrace. Na jednu stranu Polsko nebylo zasaženo migračními vlnami, jako například státy západní Evropy, ale neexistující rámec migrační politiky vyvolal v politické i společenské rovině značné napětí. Výsledkem byla politizace dosud politicky opomíjeného tématu migrace coby nástroje antimigrační propagandy ze strany nově zvolené vlády a konzervativní pravice. V tomto bodě došlo k útlumu veškerých snah předešlé vlády i

směrování, které nastolilo období před rokem 2004. Jediným přínosem, který nová vláda v migraci spatřovala, byl i nadále přísun pracovní síly na polský trh, který dlouhodobě trpěl nedostatkem zaměstnanců. Stejně jako před rokem 2004 se tak migrační politiky zúžily pouze na princip pracovní migrace a azylové politiky, která i nadále nejvíce přetrvávala v kontextu integrace.

V rámci dané komparace je zřejmé, že základní rozdíly mezi obdobími před a po roce 2004, tedy před a po vstupu Polska do Evropské unie jsou především v původu motivace ke změnám migrační politiky, kdy prvotní sociální či společenský aspekt po rozvoji a modernizaci státního a společenského systému, převážil aspekt čistě politický a ekonomický ve věci upřednostnění pracovní migrace nad snahou o nastavení funkčních nástrojů migrační, a především integrační strategie pro jiné skupiny cizinců. Z pohledu rozvoje legislativních procesů a nově přijatého právního rámce vykazují obě tato období podobný až stejný přístup. Jedná se o aktualizaci mnohdy zastaralých a nefunkčních nástrojů k řešení dané problematiky, namísto snahy o vytvoření nového fungujícího a soudobého nástroje nebo alespoň jeho konceptu. Z tohoto pohledu je tak budoucí vývoj migračních politik v Polsku ukotven do stále se opakující struktury transformace principů z minulosti do podoby současnosti, ale v době aplikace již patřících opět do minulosti. Je zde tedy nutné velké úsilí pro vytvoření rámce, který bude vycházet ze současných, ale i budoucích potřeb a bude reflektovat i skutečnosti a výzvy, které v oblasti migrace a integrace teprve nastanou. Hlavně proto, že současný počet cizinců žijících v Polsku je relativně malý, ale každoročně narůstá, především v posledních letech.

Kromě nedostatku strategických dokumentů je druhým problémem polské migrační politiky fakt, že je reálně velice malé povědomí o existenci cizinců v Polsku. Existuje jen velmi málo statistických údajů o celkovém počtu cizinců v Polsku nebo o počtu osob se statutem uprchlíka, které většina vycházejí z průměrného historického vývoje nárůstu nebo poklesu. V důsledku neúplných údajů je velice obtížné vyvodit závěry a zaujmout relevantní stanovisko k migraci a integraci a přijmout odpovídající opatření. Například v případě údajů o počtu osob se statutem uprchlíka nebo požívajících jinou formu ochrany či pomoci je problém v tom, že významné procento těchto jedinců nezůstává v Polsku, ale pokračuje dále do zemí západní Evropy. Nastává tak situace, že značná část lidí, kteří o statut uprchlíka v Polsku požádali nesetrvá na jeho území do doby, než ho oficiálně získají. Bez znalostí přesných údajů neexistuje reálná možnost vytvořit v blízké době odpovídající migrační a integrační politiku, která by na

základě znalostí a faktů (tzv. politika založená na důkazech) adekvátně řešila potřeby migrantů i hostitelské společnosti.

Závěr

Problematika migrace a s ní spojené migrační politiky jsou bezesporu jedním z hlavních témat moderní doby v globálním prostředí. Mohlo by se zdát, že v rámci celosvětového povědomí bude přístup jednotlivých geopolitických regionů obdobný ne-li stejný, avšak na státní úrovni se jedná o specifickou disciplínu v rámci společenských věd, právní legislativy i společenských norem. Nejinak je tomu i v případě Polska. Právě migrační politiky Polska tvoří hlavní tematickou strukturu této bakalářské práce a jejich legislativní vývoj představuje hlavní předmět výzkumu.

Hlavním cílem této práce bylo zodpovědět výzkumnou otázku jaké migrační politiky uplatňuje Polsko vůči občanům třetích zemí a jaký vývoj zaznamenaly polské migrační politiky od roku 1989. K dosažení tohoto cíle bylo nutné zpracovat podrobnou analýzu vývoje legislativního rámce a procesů, které utvářely migrační politiky v Polsku po roce 1989. Jako primární metoda výzkumu byla použita kvalitativní obsahová analýza jednotlivých zákonů, právních a jiných odborných dokumentů zabývajících se problematikou polské migrační politiky.

Z provedeného výzkumu vyplývá, že polská migrační politika neustále prochází transformací, která je však ve své podstatě nedostatečná, respektive nedrží krok s dalšími zeměmi a v mnoha ohledech stále zaostává. Hlavním problémem je především přetrvávající neuchopení právního rámce v otázkách migrace, který by pokrýval plošně veškeré aspekty plynoucí z této problematiky. Za další z důvodu dlouhodobého nízkého zájmu o Polsko coby cílovou zemi pro migraci a s tím spojeným nízkým přírůstkem migrantů v populaci, uplatňuje Polsko migrační politiky majoritně v kontextu pracovní migrace. Toto cílení se týká především pracovníků z Ukrajiny. Mnohé nástroje migračních politik nejsou ve valné míře a kvalitě používány v kontextu migrace občanů třetích zemí, jedná se zde především o neexistující rámec integrační strategie. Z tohoto hlediska je obecný přístup k migraci v Polsku stále značně neucelený a v praktickém výkonu omezený.

Závěry týkající se vývoje migračních politik po roce 1989 lze rozdělit na dvě etapy v obou případech ovlivněné vstupem Polska do Evropské unie. V rámci první etapy mezi lety 1989 - 2004, došlo ke snaze o nastolení nového legislativního rámce zabývajících se migrací a migračními politikami. Na jedné straně zde byla motivace demokratickým přechodem země a přizpůsobení se západním hodnotám, na straně druhé nutnost transformace v kontextu přístupových jednání Polska do Evropské unie. Toto období nepřineslo kromě nutných změn

žádný zásadní posun pro budoucí nastolení fungující migrační a integrační strategie. V rámci druhé etapy, tj. od roku 2004 do současnosti nebo též období po vstupu Polska do Evropské unie, provázely veškeré legislativní změny především dílčí události dané periody, jako byla například umožnění volného pohybu osob mezi unijními státy nebo migrační krize. Ani toto období ovšem nepřineslo zásadní a relevantní právní rámec a konkrétní strategii ve věci migračních politik. Je tak zřejmé, že Polsko má v rámci migračních politik značný prostor pro změny a vývoj, avšak dlouhodobá „nepotřebnost“ tohoto rámce celý proces oddaluje a brzdí. Práce zároveň poukazuje na zajímavé závěry ohledně migračních politik Polska, které by bylo vhodné porovnat především se zeměmi střední Evropy či V4, a nabízí tak prostor k možnému budoucímu vývoji dalšího výzkumu tohoto tématu.

Zdroje

Primární zdroje:

Elektronické legislativní dokumenty:

Ustawa o cudzoziemcach 1963. Internetowy System Aktów Prawnych [online]. Dostępne z: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19630150077>.

Ustawa o cudzoziemcach 1997. Internetowy System Aktów Prawnych [online]. Dostępne z: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19971140739>.

Ustawa o cudzoziemcach 2001. Internetowy System Aktów Prawnych [online]. Dostępne z: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20010420475>.

Ustawa o cudzoziemcach 2003. Internetowy System Aktów Prawnych [online]. Dostępne z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20031281175>.

Ustawa o cudzoziemcach 2014. Internetowy system aktów prawnych [online]. Dostępne z: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20130001650>.

Ustawa o udzielaniu pomocy cudzoziemcom 2015. Internetowy system aktów prawnych [online]. Dostępne z: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20150000515>.

Ustawa o obywatelstwie polskim. Internetowy system aktów prawnych [online]. Dostępne z: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20120000161>.

Ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. LexLege [online]. Dostępne z: <https://lexlege.pl/ustawa-o-udzielaniu-cudzoziemcom-ochrony-na-terytorium-rzeczypospolitej-polskiej>.

Ustawa o zasadach i warunkach wjazdu i pobytu obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej oraz członków ich rodzin na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Internetowy System Aktów Prawnych [online]. Dostępne z: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20021411180>.

Elektronické odborné dokumenty:

POLITYKA MIGRACYJNA POLSKI – stan obecny i postulowane dzialania. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji Departament Polityki Migracyjnej [online]. Dostupné z: <https://www.gov.pl/web/mswia>.

Projekt POLITYKA MIGRACYJNA POLSKI. Departament Analiz i Polityki Migracyjnej [online]. Dostupné z: <https://interwencjaprawna.pl/wp-content/uploads/2019/06/Polityka-migracyjna-Polski-wersja-ostateczna.pdf>.

Sekundární zdroje:

Odborná literatura:

BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005. ISBN 80-210-3875-6.

BIAŁAS, Jacek. Cudzoziemcy w Polsce: Podręcznik dla funkcjonariuszy publicznych. Varšava: Helsińska Fundacja Praw Człowieka, 2015. ISBN 978-83-62245-40-6.

CASTLES, Stephen, Mark J. MILLER a Heinn de HAAS. The Age of Migration. 6th edition. New York: The Guilford Press, 2020. ISBN 978-1462542895.

COHEN, Robin. Migrace: stěhování lidstva od pravěku po současnost. V Brně: Mapcards.net, 2019. ISBN 978-80-87850-09-1.

DUSZCZYK, Maciej. Relations between Immigration and Integration Policies in Europe: Challenges, Opportunities and Perspectives in Selected EU Member States. Abingdon: Routledge, 2020. ISBN 9780367208431.

FRIEDL, Jiří, Tomasz JUREK, Miloš ŘEZNÍK a Martin WIHODA. Dějiny Polska: fenomén procesu migrace, integrace a reintegrace v kontextu bezpečnosti zemí V4. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2017. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-306-8.

JAROSZEWICZ, Marta. Migration from Ukraine to Poland: The trend stabilises. Warsaw: Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia, 2018. ISBN 978-83-65827-29-6.

KICINGER, Anna. Between Polish interests and the EU influence – Polish migration policy development 1989-2004. Varšava: CEFMR, 2005. ISBN 83-921915-8-7.

KOLDINSKÁ, Kristina, Harald Christian SCHEU a Martin ŠTEFKO, ed. Sociální integrace cizinců. Praha: Auditorium, 2016. ISBN 978-80-87284-60-5.

LACINA, Lubor, Petr STREJČEK a Petr BLÍŽKOVSKÝ. Učebnice evropské integrace: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. 4. přepracované a aktualizované vydání. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2016. ISBN 978-80-7485-104-9.

MATYJA, Rafał. Polska polityka migracyjna: W poszukiwaniu nowego modelu. Varšava: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie, 2015. ISBN 978-83-235-1759-7.

MAZURKIEWICZ, Marek, Annemarie FRANKE, Tadeusz SIWEK a Magdalena MOJ, ed. Colloquium Opole 2016: Polsko, Německo, Česko vs migrace a integrace: Colloquium Opole: Poláci - Němci - Češi: sousedství v XXI století. Opole: Państwowy Instytut Naukowy, Instytut Śląski w Opolu, 2017. ISBN 978-83-7126-333-0.

PALÁT, Milan, Tomasz JUREK, Miloš ŘEZNÍK a Martin WIHODA. Mezinárodní migrace a ekonomika v Evropské unii: vývoj, determinanty, politiky a trendy: fenomén procesu migrace, integrace a reintegrace v kontextu bezpečnosti zemí V4. Ostrava: Key Publishing, 2015. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-230-3.

ROŽŇÁK, Petr a Karel KUBEČKA. Země Visegrádu a migrace: fenomén procesu migrace, integrace a reintegrace v kontextu bezpečnosti zemí V4. Ostrava: Key Publishing, 2018. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-292-1.

VINEN, Richard. Evropa dvacátého století. Praha: Vyšehrad, 2007. Dějiny Evropy (Vyšehrad). ISBN 978-807-0217-351.

WEINAR, Agnieszka. EUROPEIZACJA POLSKIEJ POLITYKI wobec cudzoziemców 1990-2003. Varšava: Scholar, 2006. ISBN 83-7383-184-3.

WHITE, Anne a Krystyna SLANY. The Impact of Migration on Poland: EU Mobility and Social Change. London: UCL Press, 2018. ISBN 9781787350717.

Odborné články a dokumenty:

IVANOVA, Diana. Migrant Crisis and the Visegrád Group's Policy. International conference KNOWLEDGE-BASED ORGANIZATION. 2016, 22(1). ISSN 2451-3113. Dostupné z: doi:10.1515/kbo-2016-0007.

Kicinger, Anna (Ed.); Weinar, Agnieszka (Ed.) (2007) : State of the art of the migration research in Poland, CMR Working Papers, No. 26/84, University of Warsaw, Centre of Migration Research (CMR), Warsaw.

Łodziński, Sławomir; Szonert, Marek (2016) : "Niepolityczna polityka"? Kształtowanie się polityki migracyjnej w Polsce w latach 1989 - 2016 (kwiecień), CMR Working Papers, No. 90/148, University of Warsaw, Centre of Migration Research (CMR), Warsaw.

PACEK, Małgorzata. Polish Migration Policy in the Context of the Migration Crisis. Studia Europejskie - studies in European Affairs. 2020, 24(3). ISSN 1428149X. Dostupné z: doi:10.33067/SE.3.2020.5.

POTYRAŁA, Anna. Poland towards the migration crisis of 2015–2016. Przegląd Politologiczny. 2017, (2). ISSN 1426-8876. Dostupné z: doi:10.14746/pp.2016.21.2.6.

Elektronické odborné dokumenty:

Akční plán pro integraci státních příslušníků třetích zemí. EUR-Lex: Úřad pro publikace Evropské unie [online]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0377&from=EN>.

Anderson, B., & Blinder, S. (2019). Who Counts as a Migrant? Definitions and their Consequences. Briefing, The Migration Observatory at the University of Oxford. Dostupné z: <https://migrationobservatory.ox.ac.uk/resources/briefings/who-counts-as-a-migrant-definitions-and-their-consequences>.

Biffi G. (2001), Migration policies in Western Europe and the EU enlargement, w: Migration Policies and EU Enlargement. The case of Central and Eastern Europe, OECD, Paris. Dostupné z: <https://www.intereconomics.eu/contents/year/2001/number/4/article/migration-policies-and-eu-enlargement.html>

Demographic Yearbook 2015. Statistics Poland [online]. Dostupné z: <https://stat.gov.pl/en/topics/statistical-yearbooks/statistical-yearbooks/demographic-yearbook-of-poland-2015,3,9.html>.

DRBOHLAV, Dušan a Zdeněk UHEREK. Reflexe migračních teorií [online]. 2007. Dostupné z: <https://web.natur.cuni.cz/ksgrrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf>.

Krajowy Plan Działań na rzecz Zatrudnienia na rok 2018. Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii [online]. Dostupné z: <https://www.gov.pl/web/rozwoj-praca-technologie>.

Úmluva a protokol o právním postavení uprchlíků. The UN Refugee Agency [online]. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/about-us/background/4ec262df9/1951-convention-relating-status-refugees-its-1967-protocol.html?query=1951>.

Elektronické internetové zdroje:

Departament Analiz i Polityki Migracyjnej. Serwis Rzeczypospolitej Polskiej [online].
Dostupné z: <https://www.gov.pl/web/mswia/departament-analiz-i-polityki-migracyjnej>.

Dublin III. EUR-Lex: Úřad pro publikace Evropské unie [online]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32013R0604>.

Economic migrant. Striking Women [online]. Dostupné z: <https://www.striking-women.org/module/types-migration/economic-migrants>.

Environmentální migrace. Encyklopedie migrace [online]. Dostupné z:
<https://www.encyclopediaofmigration.org/environmentalni-migrace>.

EU reactions toward LGBT free zones in Poland. CNN News [online]. Dostupné z:
<https://edition.cnn.com/2020/07/31/europe/poland-lgbt-eu-funding-intl/index.html>.

Fundacja Ocalenie. Fundacja Ocalenie [online]. Dostupné z: <https://en.ocalenie.org.pl>.

Help Center for Foreigners. Fundacja Ocalenie [online]. Dostupné z:
<https://en.ocalenie.org.pl/help-center-for-foreigners>.

Human Rights Council. United Nations Human Rights Council [online]. Dostupné z:
<https://www.ohchr.org/en/hrbodies/hrc/pages/home.aspx>.

LGBT free zones in Poland. BalkanInsight [online]. Dostupné z:
<https://balkaninsight.com/2020/02/25/a-third-of-poland-declared-lgbt-free-zone>.

Migrační krize v Evropě. Evropský parlament [online]. Dostupné z:
<https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/society/20170629STO78631/migracni-krize-v-evrope>.

Migration Poland 1961-2021. Macrotrends [online]. Dostupné z:
<https://www.macrotrends.net/countries/POL/poland/immigration-statistics>.

Migration Poland statistics. Migration Data Portal [online]. Dostępne z:
https://migrationdataportal.org/?i=stock_abs_&t=2020&cm49=616.

Paweł Chorąży. Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju [online]. Dostępne z:
<http://www.miiir.gov.pl/strony/ministerstwo/kierownictwo-ministerstwa-inwestycji-rozwoju/pawel-chorazy-podsekretarz-stanu>.

Paweł Chorąży - výrok o migraci. Business Insider [online]. Dostępne z:
<https://businessinsider.com.pl/wiadomosci/wiceminister-inwestycji-i-rozwoju-pawel-chorazy-zdymisjonowany/z75j6b4>.

Poland and refugees. Krakow Post [online]. Dostępne z:
<http://www.krakowpost.com/10477/2015/09/poland-to-accept-5000-refugees>.

Poland and refugees. Visegrad Group [online]. Dostępne z:
<https://www.visegradgroup.eu/poland-and-refugees-some>.

Political migrant. Striking Women [online]. Dostępne z: <https://www.striking-women.org/module/types-migration/political-migrants>.

Prawo i Sprawiedliwość. Prawo i Sprawiedliwość [online]. Dostępne z: <http://pis.org.pl>.

Schengen Area. European Commission [online]. Dostępne z: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/schengen_en.

UNHCR. UNHCR [online]. Dostępne z: <https://www.unhcr.org/about-us.html>.

Urząd do Spraw Cudzoziemców. Urząd do Spraw Cudzoziemców [online]. Dostępne z:
<https://udsc.gov.pl>.

Who is migrant? United Nations [online]. Dostępne z:
<https://refugeesmigrants.un.org/definitions>.

Why do people migrate? Population Education [online]. Dostępne z:
<https://populationeducation.org/why-do-people-migrate-the-4-most-common-types-of-migration>.

Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej 2015. Państwowa Komisja Wyborcza [online]. Dostępne z: https://parlament2015.pkw.gov.pl/349_Wyniki_Sejm.html.